

**Lekebergs
kommun**

Datum:
2023-10-04

Revidering av socialnämnd:
2025-12-10

Fastställt av:
Socialnämnd

Ansvarig tjänsteperson:
Enhetschef IFO

Diarienummer:
SON 20-24

Riktlinjer för ärenden inom ekonomiskt bistånd

Policy

Program

Plan

>Riktlinje

Regler

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	6
<i>Syftet.....</i>	<i>6</i>
<i>Definition av skälig levnadsnivå.....</i>	<i>6</i>
<i>Kommunens yttersta ansvar.....</i>	<i>6</i>
<i>Individens egna ansvar.....</i>	<i>7</i>
<i>Lagstiftning.....</i>	<i>7</i>
2 Allmänna principer vid bedömning	7
<i>Jämställdhet och jämlikhet.....</i>	<i>7</i>
<i>Barnperspektiv.....</i>	<i>8</i>
<i>Våld i nära relation.....</i>	<i>8</i>
<i>Ansvarsfördelning mellan kommuner.....</i>	<i>8</i>
<i>Biståndsutredning inför flytt till annan kommun.....</i>	<i>8</i>
<i>Asylsökande.....</i>	<i>9</i>
<i>EU/EES-medborgare.....</i>	<i>9</i>
<i>Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare.....</i>	<i>9</i>
<i>Akut nödsituation.....</i>	<i>9</i>
<i>Delegation.....</i>	<i>10</i>
<i>Ansvar i samband med kriminalvård och slutenvård.....</i>	<i>10</i>
<i>Överflyttning till annan kommun.....</i>	<i>10</i>
<i>Skyldighet att ge service.....</i>	<i>11</i>
<i>Sekretess och tystnadsplikt.....</i>	<i>11</i>
<i>GDPR - Dataskyddsförordningen.....</i>	<i>12</i>
<i>Tillsyn.....</i>	<i>12</i>
<i>Behandling av uppgifter.....</i>	<i>12</i>
<i>Dokumentationsskyldighet.....</i>	<i>13</i>
<i>Personakt.....</i>	<i>13</i>
<i>Dokumentation.....</i>	<i>14</i>
3 Handläggning av ärenden.....	15
<i>Handläggningsregler.....</i>	<i>15</i>
<i>Ställföreträdare.....</i>	<i>16</i>
<i>Tolk.....</i>	<i>16</i>
<i>”Hjälp oss att bli bättre” – klagomålshantering.....</i>	<i>17</i>

<i>Rätten till bistånd .....</i>	<i>17</i>
<i>Förebyggande arbete .....</i>	<i>17</i>
<i>Samtycke och undantag .....</i>	<i>17</i>
<i>Aktualisering av ärende .....</i>	<i>18</i>
Inkomna anmälningar.....	18
<i>Förhandsbedömning.....</i>	<i>18</i>
<i>Hantering av ansökningar .....</i>	<i>19</i>
<i>Utredning och behovsbedömning.....</i>	<i>19</i>
<i>Genomförandeplan.....</i>	<i>20</i>
Handläggningstider.....	21
<i>Insatser under utredningstiden.....</i>	<i>22</i>
<i>Kommunikation .....</i>	<i>22</i>
<i>Enskilds rätt till muntligt företräde.....</i>	<i>22</i>
<i>Beslut .....</i>	<i>22</i>
Bifallsbeslut	23
Avslagsbeslut	23
Avsluta utredning utan insats.....	23
Krav på att slutföra utredning vid flytt till annan kommun	23
Uppföljning av insatser	23
Ny prövning och omprövning	24
Överklagande av beslut	24
Tillvägagångssätt vid överklagande	25
Rättelse av skrivfel och liknande	25
4 Uppsökande verksamhet.....	26
5 Överlämnande av uppdrag till utförare	26
6 Samordnad Individuell Plan (SIP).....	27
7 Samverkan med AMI	28
8 Upprättande av individuell planering	28
9 Försörjningsstöd enligt riksnorm	29
Umgängeskostnader.....	29
Kosttillägg.....	29
Reducering av försörjningsstöd	30
Akut bistånd.....	30
Bifall i form av rekvisition	31
10 Godtagbara kostnader till övrigt försörjningsstöd utanför normen	31
Hushållstyper	31
Sammanboende med hushållsgemenskap	31

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap	31
Gifta men ej sammanboende	32
<i>Ansökan om äktenskapsskillnad</i>	32
Boende.....	32
Boendeformer	33
Övriga boendeformer	36
Hushållsel.....	37
Arbetsresor	37
Hemförsäkring	38
<i>Hälso- och sjukvård</i>	38
Läkarvård och medicin.....	38
Psykoteraipikostnader	38
Avgift vid sjukhusvård.....	38
Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	38
11 Bistånd till livsföring i övrigt	39
<i>Barnomsorg och skolbarnsomsorg</i>	39
<i>Begravningskostnad</i>	39
<i>Flyttkostnader</i>	39
<i>Färdtjänst</i>	40
<i>Glasögon eller kontaktlinser</i>	40
<i>Identitetshandling</i>	40
<i>Hemtjänstavgifter</i>	41
<i>Hemutrustning</i>	41
Akut hemutrustning.....	42
Nödvändig hemutrustning.....	43
<i>Smartphone, dator och internetuppkoppling</i>	43
<i>Juridiska kostnader och stämpelavgifter</i>	44
Advokatkostnader	44
Stämpelavgifter	44
<i>Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet</i>	44
<i>Magasineringskostnad</i>	44
<i>Resor</i>	45
Rekreatiönsresor	45
Resa till begravning.....	45
Resor övriga skäl	45
Sjukresor	45
Umgängesresor	45
<i>Skulder</i>	46
Hyresskulder och elskulder	46
<i>Spädbarnsutrustning</i>	46

<i>Tandvård</i>	47
Akut tandvård	47
Nödvändig tandvård	47
<i>Underhållsstöd</i>	47
<i>Tekniska hjälpmedel</i>	47
12 Särskilda grupper av sökande	48
<i>Personer med skadligt bruk och beroende</i>	48
<i>Arbetslösa</i>	48
Bistånd vid avstängning från arbetslöshetsersättning.....	49
Avdrag vid ogiltig frånvaro från kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap. 5 § SoL	49
<i>Våld i nära relation</i>	49
<i>Egna företagare eller personer med fria yrken</i>	50
<i>EU-medborgare</i>	50
<i>Utom europeiska medborgare</i>	51
Utan uppehållstillstånd.....	51
Med uppehållstillstånd	51
Glappetersättning.....	51
Pass & svenskt medborgarskap.....	52
<i>Inskrivna på institution</i>	52
Kostnader för bostad	52
Rättspsykiatrisk vård.....	52
Inskrivna för kriminalvård.....	53
Intensivövervakning med elektronisk kontroll – så kallad fotboja	54
<i>Unga vuxna 18–24 år</i>	54
<i>Studerande</i>	55
Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium.....	55
Vuxenstuderande på grundskolenivå – endast arbetsmarknadsskäl	55
Vuxenstuderande på gymnasienivå.....	55
Studier på högskolenivå.....	56
Kurslitteratur	56
Examenskläder.....	56
<i>Personer med skyddad identitet/skyddad adress</i>	56
<i>Personer 66 år och äldre</i>	56
<i>Värnpliktiga</i>	57
13 Bidragsfusk	57
14 Referenser	58

1 Inledning

I denna riktlinje tar politiken ställning till skälig levnadsnivå för hjälp, - och stödinsatser inom Lekebergs kommun utifrån Socialtjänstlagen. Riktlinjen är underordnad lagen och ett vägledande dokument för de vanligast förekommande insatserna. Riktlinjen är utformad med utgångspunkt från lagstiftning samt Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter (SOSFS) samt handböcker för socialtjänsten. Riktlinjen ska vara en vägledning till socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd i Lekebergs kommun.

Syftet

- Är att ge vägledning vid handläggning av ekonomiskt bistånd
- säkerställa att beslut fattas enligt samma bedömningsgrunder
- garantera likställighet och rättssäkerhet
- definiera vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet i Lekebergs kommun.

Definition av skälig levnadsnivå

Enligt Socialtjänstlagen ansvarar kommunen för omsorg och service, upplysningar och råd, stöd och vård eller annat bistånd. Insatser enligt Socialtjänstlagen syftar till att den enskilde uppnår en skälig levnadsnivå.

Bedömningen av vilka insatser som behövs för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå bedöms alltså utifrån den tid och de förhållanden som just då råder, men också utifrån den enskildes egen situation och behov. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet ska betraktas som skäligt kan handläggaren vid tveksamhet söka stöd i rättspraxis, i dessa riktlinjer samt vid gemensamma ärendedragningar.

När rätten till bistånd bedöms ska det vägas in i vilken omfattning den enskilde kan tillgodose det föreliggande behovet genom egna åtgärder eller om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Utifrån personens individuella behov görs en prövning av vad som är skäligt. Kommunen ska med planerade insatser främja förutsättningarna för att den enskilde ska få en meningsfull sysselsättning och leva och bo utifrån det individuella behovet. Biståndet och insatserna ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Kommunens yttersta ansvar

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) har socialtjänsten det yttersta ansvaret för att personer som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Kommunens yttersta ansvar innebär dock inte ett ansvar för sådana uppgifter som ankommer på andra huvudmän, exempelvis regionens hälso- och sjukvård. Enligt praxis så kan kommunens socialtjänst undantagsvis ändå få svara för insatser som egentligen åvilar annan huvudman, i avvaktan på att den andra

huvudmannen tar sitt ansvar. Det krävs dock att den enskildes situation är så akut att vården eller insatserna inte kan anstå.

Individens egna ansvar

Socialtjänsten får aldrig ta över ansvaret från den enskilde, utan arbetet ska inriktas på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret eller tar tillbaka ansvaret för den egna situationen. Insatserna syftar till att stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv. Till socialtjänstens uppgifter hör dock att på olika sätt försöka motivera den enskilde att ta emot stöd eller en insats. Insatsen ska anpassas till den enskildes aktuella förutsättningar och behov. Det är även väsentligt att ur ett helhetsperspektiv beakta ekonomisk hushållning för kommunen.

Lagstiftning

Vid beslut om ekonomiskt bistånd tillämpas 12 kap. 1 § i Socialtjänstlagen (SoL) då ansökan avser behov för att uppnå en skälig levnadsnivå. Enligt 12 kap. 2 § socialtjänstlagen har nämnden befogenhet, men inte skyldighet att lämna bistånd utöver skälig levnadsnivå. Beslut enligt 12 kap. 2 § kan ges mot återkrav. Huvudprincipen är att bistånd enligt 12 kap. 2 § SoL inte ges mot återbetalning, men det finns undantag i 33 kap. 1–3 § SoL Andra lagar som reglerar socialtjänstens verksamhet och som kan påverka handläggningen av ekonomiskt bistånd är främst förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL).

2 Allmänna principer vid bedömning

Vid en ansökan bedöms alltid den enskildes behov utifrån den individuella och totala situationen. I bedömningen prövas i första hand om behovet kan avhjälpas eller minskas om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Alla insatser bygger på frivillighet och med beaktande av den enskildes integritet. Insatserna ska, så långt det är möjligt, utformas tillsammans med den enskilde. En ansökan får inte avvisas med motiveringen att kommunen inte tillhandahåller den specifika tjänsten utan varje ansökan ska utredas.

Jämställdhet och jämlikhet

Socialtjänsten ska enligt nya socialtjänstlagen främja jämlika och jämställda levnadsvillkor för alla. Det innebär att insatser och bemötande ska utformas så att ingen missgynnas på grund av kön, könsidentitet, ålder, etnicitet, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller andra faktorer. Jämlikhet handlar om att alla har samma rätt till stöd och möjligheter oavsett bakgrund, medan jämställdhet handlar om att flickor och pojkar, kvinnor och män, oavsett könsidentitet, bemöts och får insatser på lika villkor. Arbetet ska därför bygga på respekt för individens självbestämmande och integritet, vara förebyggande och tillgängligt samt följas upp för att säkerställa att skillnader i stöd och resultat inte beror på ojämlikhet eller ojämställdhet.

Barnperspektiv

Från och med 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige. Barnkonventionen innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Det innebär att barns bästa alltid ska tas hänsyn till. Barn har rätt att komma till tals. I varje utredning där det framkommer att barn direkt eller indirekt är involverade ska barnperspektivet alltid beaktas och tydligt dokumenteras. Vid oro eller misstanke om att barn far illa eller bevittnar våld ska uppgifter om oro inom egen förvaltning lämnas till barnhandläggare inom Individ- och familjeomsorgen eller orosanmälan till annan kommun.

Våld i nära relation

Socialtjänsten ska alltid uppmärksamma förekomst av våld i nära relationer när en person är aktuell för insatser kopplade till ekonomiskt bistånd. Våld i nära relation förekommer i alla åldrar, men vissa grupper kan vara särskilt utsatta, exempelvis äldre personer eller personer med funktionsnedsättning. Våldet kan ta olika uttryck, såsom bristande hjälp med mat, medicin eller hygien, eller manipulation av omgivningen så att den enskilde inte kan orientera sig eller riskerar att skadas. Handläggare ska ta upp frågan om våld under möten, hembesök eller vårdplanering. Vid misstanke om våld ska alltid en individuell bedömning göras om kartläggning av våldet ska genomföras, i samråd med den enskilde. Vid behov ska handläggaren följa rutiner för stöd och skydd, inklusive kontakt med barnhandläggare, polis eller andra myndigheter, samt dokumentera åtgärder och bedömningar.

Ansvarsfördelning mellan kommuner

Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller annan kommun där den enskilde har starkast anknytning. Vägledning kan hämtas från folkbokföringsbestämmelser, men dessa är inte alltid avgörande. Bosättningskommunen ansvarar för stöd- och hjälpinsatser, även om den enskilde vistas tillfälligt i en annan kommun. Detta gäller exempelvis vid kortare vistelser, såsom semester eller tillfälligt boende i annan kommun.

Vistelsekommunen ska, på begäran av bosättningskommunen, bistå med utredning och verkställighet. Vistelsekommunens ansvar är annars begränsat till akuta situationer tills bosättningskommunen är klarlagd.

Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar. Om det är oklart vilken kommun som är bosättningskommun ansvarar vistelsekommunen för stöd och hjälp tills detta är klarlagt.

Biståndsutredning inför flytt till annan kommun

En ansökan enligt 29 kap. 7 § SoL ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan

prövas. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan. Den enskilde ska lämna samtycke till att uppgifter lämnas ut. Biståndsutredning görs av hemkommunen i enlighet med inflyttningskommunens begäran om vad utredningen ska innehålla. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna gör inflyttningskommunen ett avslag där motiveringen framgår.

Asylsökande

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av asylsökande. Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) reglerar bland annat det ekonomiska bistånd som denna grupp har rätt till, i form av logi samt bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag. Asylsökande har inte rätt till bistånd enligt 12 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär. Om en asylsökande ansöker om sådant bistånd ska ansökan prövas och avslås.

Kommunens yttersta ansvar enligt 4 kap. 1 § SoL gäller dock även personer som omfattas av LMA, vilket innebär att kommunen kan behöva tillhandahålla stöd och hjälp utöver det som Migrationsverket ansvarar för, exempelvis särskilda behov som inte omfattas av LMA.

EU/EES-medborgare

Rätten till likabehandling innebär att EU/EES-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har rätt till socialt bistånd och andra sociala förmåner på samma villkor som svenska medborgare. EU/EES-medborgare har uppehållsrätt i Sverige de första tre månaderna. Efter tre månader finns möjlighet till fortsatt uppehållsrätt om personen uppfyller något av villkoren för uppehållsrätt. Till skillnad från uppehållstillstånd prövas inte uppehållsrätt, utan det gäller så länge ett villkor är uppfyllt. EU/EES-medborgare delas in i ekonomiskt aktiva och ekonomiskt icke-aktiva. Företagare, arbetstagare och arbetssökande som aktivt söker arbete och anses ha en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige räknas som ekonomiskt aktiva. Som ekonomiskt icke-aktiva räknas exempelvis studenter och pensionärer. De har uppehållsrätt om de har en heltäckande sjukförsäkring och medel för sin och sina familjemedlemmars försörjning.

Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare

Om en EU/EES-medborgare har uppehållsrätt gäller denna även för make/maka, sambo, barn under 21 år och vissa andra familjemedlemmar som är beroende av EU/EES-medborgaren för försörjning eller annan hjälp. Familjemedlemmar med uppehållsrätt har rätt att få sin ansökan om bistånd prövad på samma villkor som svenska medborgare. Kommunens ansvar varierar beroende på om kommunen är bosättningskommun eller endast vistelsekommun. Bosättningskommunen har huvudansvaret för utredning och stöd, medan vistelsekommunen ansvarar för akuta insatser tills bosättningskommunen är klarlagd.

Akut nödsituation

Personer som inte bedöms ha hemvist i en kommun där de tillfälligt vistas har bara rätt till bistånd för att avhjälpa en akut nödsituation som inte går att lösa på annat sätt. Vad som är nödvändigt stöd för att avhjälpa en akut nödsituation bedömer socialtjänsten i varje enskilt fall.

Delegation

Handläggning av ärenden är genom beslut i socialnämnden delegerad till kommunens socialsekreterare. Se aktuell delegationsordning från socialnämnden.

Ansvar i samband med kriminalvård och slutenvård

I 29 kap. 3 § SoL regleras kommunens ansvar för enskild under kriminalvård på anstalt, under vård på sjukhus och i samband med avslutning av sådan vård. Bestämmelsen har följande lydelse:

Den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvarar för stöd och hjälp

1. vid kriminalvård i anstalt,
2. vid vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun, eller
3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

Bestämmelsen utgör ytterligare ett undantag från huvudreglerna om ansvarig kommun enligt ovan. Det kan exempelvis innefatta personer som ansöker om bistånd i samband med permissioner från psykiatri eller rättspsykiatri eller inför utskrivningen från sådan vård. Bestämmelsen kan bland annat bli aktuell inför avslutning av kriminalvård, exempelvis vid så kallad kontraktsvård. Även somatisk slutenvård innefattas.

Folkbokföringskommunen är ansvarig oavsett var personen faktiskt bor, och detta är det enda tillfället då folkbokföringen avgör kommunens ansvar.

Överflyttning till annan kommun

Frågan om överflyttning av ärenden till annan kommun regleras i 29 kap. 10 § SoL. Enligt bestämmelsen får en kommun som anser att ett ärende ska flyttas över begära det hos den andra kommunen. Ärendet ska då flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

En begäran ska vara skriftlig. Den andra kommunen ska genast meddela sin inställning. Enligt bestämmelsen så ges en möjlighet för den ansvariga kommunen att överflytta ett pågående ärende till en annan kommun. Flera kriterier ska vara uppfyllda för en överflyttning.

Särskilt bör observeras kriteriet med krav på varaktighet av den enskildes hjälpbehov. Enligt förarbetena innebär det att hjälpbehovet normalt ska vara flerårigt. Det innebär att det exempelvis inte blir aktuellt att med stöd av bestämmelsen flytta över ett ärende om exempelvis behandling på

behandlingshem och som många gånger innebär en vårdepisod med eventuell eftervård under kortare tid.

Särskilt bör därtill observeras kriteriet med ett krav på att överflyttningen i övrigt ska framstå som lämplig. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) så innebär kriteriet att överflyttningen ska bidra till en bättre insatssituation för berörd enskild. Enligt HFD är huvudregeln att den placerande kommunen har ett sammanhållet ansvar för dem som har placerats i andra kommuner. Bestämmelsen är enligt HFD inte heller till för att underlätta för den placerande kommunen. Om vården på exempelvis ett HVB-hem skulle fortsätta på samma sätt och med samma innehåll så sker egentligen ingen förändring för den enskilde. Enkelt uttryckt så skulle en överflyttning då endast medföra att kostnaden för vården flyttas över på den andra kommunen. Ingen överflyttning ska då ske enligt HFD.

I praktiken innebär kriterierna att överflyttningar oftast inte blir aktuella i vuxenärenden där enskilda placerats för vård eller behandling i annan kommun.

Om berörda kommuner inte är överens om att flytta över ett ärende, får den kommun som begärt överflyttning ansöka om det hos Inspektionen för vård och omsorg. En sådan ansökan får också göras av en kommun som inte inom en månad fått svar från en annan kommun på en begäran om överflyttning.

Skyldighet att ge service

Socialnämnden och dess förvaltning har enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900, FL) följande skyldigheter:

- Att se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla.
- Att lämna den enskilde sådan hjälp att den enskilde kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Hjälpen ska ges utan onödigt dröjsmål.

Några exempel på service är:

- att myndigheten ska erbjuda enskilda möjlighet till svar på samma sätt som enskild har valt för kontakt med myndigheten, såsom telefon eller e-post
- att myndighet ska ha öppet under minst två timmar under varje helgfri vardag för att ta emot och registrera allmänna handlingar samt för att kunna ta emot begäran om att få ta del av allmänna handlingar
- att myndighet ska ta emot besök och telefonsamtal från enskilda och informera allmänheten om eventuella öppettider som gäller för detta

Sekretess och tystnadsplikt

Inom kommunens verksamhet enligt SoL gäller sekretess enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) för uppgift om enskilds personliga förhållanden. För sådana uppgifter som omfattas av sekretessen råder

tystnadsplikt enligt 2 kap. 1 § OSL. Tystnadsplikten innebär att förbud rådet mot att röja sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter eller enskilda.

Tjänstepersoner som är eller har varit verksam inom någon verksamhet enligt SoL, såväl myndighet som utförande, får inte berätta sådant som rör enskildas personliga förhållanden till någon utomstående.

Statliga myndigheter som exempelvis Försäkringskassan har dock rätt att kräva vissa uppgifter om enskilda personer. Se vidare 110 kap. 21 § socialförsäkringsbalken (2010:110, SFB).

Sekretessen kan hävas om den enskilde samtycker till det. Om den enskildes tillstånd är sådant att den enskilde inte själv kan efterge den sekretess som gäller, men har fått legal företrädare, exempelvis god man eller förvaltare, så kan den legala företrädaren efterge sekretessen om det behövs att bevaka eller tillgodose den enskildes intressen.

GDPR - Dataskyddsförordningen

Kommunens handläggning av ärenden omfattas av GDPR, som reglerar hur personuppgifter ska behandlas.

Viktigast att komma ihåg:

- **Rättslig grund:** Personuppgifter får endast behandlas om det finns laglig grund, till exempel myndighetsutövning, avtal eller rättslig förpliktelse. Samtycke används endast om annan grund saknas.
- **Ändamål och minimisering:** Endast de uppgifter som behövs för ett tydligt ändamål får samlas in och behandlas.
- **Skydd och behörighet:** Uppgifterna ska skyddas så att endast behöriga personer kan hantera dem.
- **Rättigheter för den enskilde:** Den som berörs har rätt till information, insyn och i vissa fall rättelse eller radering av uppgifter.

Tillsyn

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har det övergripande tillsynsansvaret. De ska följa, stödja och utvärdera de insatser som ges enligt SoL. IVO kan inspektera vid särskilda tillfällen. IVO i respektive region har den direkta tillsynen över enskilda ärenden och över verksamheten i de olika kommunerna i länet.

Behandling av uppgifter

I 16 kap. SoL finns bestämmelser om bl.a. gallring och nämndens skyldighet att lämna vissa uppgifter för statistik m.m.

Ta särskilt hänsyn till bestämmelsen i 15 kap. 6 § SoL som anger att om socialnämnden i sin verksamhet har uppmärksammat något som tyder på att det förekommer skadligt bruk eller beroende av nya medel eller att ändringar sker i mönstret för skadligt bruk eller beroende av kända medel, ska nämnden genast underrätta Folkhälsomyndigheten om det.

Enligt 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) finns vissa undantag från sekretess inom socialtjänsten.

- Uppgifter får lämnas vidare till polis, åklagare, domstol eller annan myndighet när det är nödvändigt för att förebygga eller utreda brott, eller för att skydda enskildas liv eller hälsa.
- Uppgifter kan även lämnas till exempelvis HVB eller familjehem om det är relevant för verksamheten.
- Handläggare ska alltid bedöma behovet noggrant och säkerställa att endast de uppgifter som är nödvändiga lämnas vidare.
- Beslut om uppgiftslämnande ska dokumenteras för att säkerställa spårbarhet och ansvar.

Dokumentationsskyldighet

Dokumentationsskyldigheten regleras i 14 kap. 3 § SoL. Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser ska dokumenteras, om inte annat följer av 4 eller 5 § SoL. Beslut och åtgärder i ärendet ska dokumenteras. Även faktiska omständigheter och händelser av betydelse ska dokumenteras. Dokumentation i verksamhet enligt SoL är en del av kvalitetssäkring i verksamheten som ska enligt lag vara av god kvalitet.

4 § SoL innebär att skyldigheten att dokumentera inte gäller uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid rådgivning.

5 § SoL innebär att socialnämnden får, om det finns särskilda skäl, besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § SoL.

Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om den enskilde. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

Bestämmelserna kompletteras med närmare bestämmelser i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för dokumentation SOSFS 2014:5.

Personakt

Handlingar ska hållas samman i en personakt. En personakt ska avse endast en person. Personakten ska innehålla namn, personnummer och andra kontaktuppgifter till den enskilde. Om den enskilde saknar svenskt personnummer ska personakten i stället innehålla födelsedata, samordningsnummer eller andra uppgifter om den enskilde. Personakten ska innehålla uppgifter om behov av tolk, behov av kommunikationsstöd, god man, förvaltare samt om det finns skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering i folkbokföringen. Personakten ska innehålla en upprättad journal. Anteckningarna ska hållas ordnade så att det går att följa och granska handläggningen av ärendet. De ska vara strukturerade och tydligt utformade. Av handlingarna ska det framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar.

Dokumentation av händelser av betydelse ska även innehålla uppgifter om när händelsen har inträffat samt varifrån uppgifterna kommer, vem (namn, befattning eller titel) som har upprättat den och när den gjordes (år, månad, dag). Åtgärder i ett ärende ska fortlöpande och utan oskäligt dröjsmål dokumenteras i journalen.

Dokumentation

Dokumentation av telefonsamtal, hembesök, möten och elektroniska meddelanden ska göras i journalanteckningarna. Dokumentation av en ansökan, begäran eller anmälan ska innehålla uppgifter om vad saker gäller, vem eller vilka som uppgifterna avser, vem som har lämnat uppgifterna såvida de inte har lämnats anonymt, när och hur uppgifterna har lämnats samt namn och befattning på den som tagit emot uppgifterna. Om den enskilde lämnar samtycke till att nämnden får kontakta andra myndigheter eller personer ska det dokumenteras. Om den enskilde återkallar sitt samtycke ska detta dokumenteras.

Av dokumentation ska framgå hur den enskilde uppfattar sina behov, om det använts standardiserade bedömningsmetoder i utredningen och i så fall vilka, vilken bedömning som nämnden gjort av den enskildes behov och vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning.

Av dokumentation ska det också framgå om och i så fall när och på vilket sätt beslutsunderlaget eller andra uppgifter har kommunicerats. Det ska framgå vilka synpunkter den enskilde har fört fram till nämnden. Dokumentation av ett beslut ska innehålla uppgifter om vem beslutet avser, vad som har beslutats, vilket lagrum som ligger till grund för beslutet, vilka skäl som ligger till grund för beslutet, beslutsdatum och vilken nämnd eller person (namn och befattning eller titel) som har fattat beslutet.

Dokumentationen ska även innehålla vad den enskildes ansökan eller begäran avser, vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis och om beslutet är tidsbegränsat eller förenat med något annat förbehåll. Det ska framgå om beslutet kan överklagas samt hur beslutet överklagas (överklagandehänvisning).

Av dokumentationen ska dessutom framgå om den enskilde överklagat beslutet, om nämnden omprövat beslutet och om nämnden skickat ett överklagande vidare till förvaltningsrätten. Det ska även framgå när förvaltningsrätten har avgjort målet och när avgörandet har vunnit laga kraft. Om nämnden helt eller delvis har ändrat (omprövat) ett beslut om insats ska det av dokumentationen framgå när beslutet omprövats helt eller delvis, vilka skäl som ligger till grund för omprövningen samt namn och titel på den som fattat beslutet om omprövningen. Det bör även framgå att beslutet om omprövning har skickats in till förvaltningsrätten samt vilket datum det gjordes.

Åtgärder som vidtas av nämnden för att följa upp insatsen ska dokumenteras. Av dokumentationen bör framgå när och på vilket sätt insatsen har följts upp, hur den enskilde uppfattar insatsen i förhållande till sina behov och önskemål, om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder och i så fall vilka, vilken bedömning nämnden har gjort om insatsens genomförande av beslutet,

vilken bedömning nämnden gjort av den enskildes situation och om några av åtgärderna har identifierats genom uppföljningen.

Om behoven hos den enskilde förändras på ett sätt som gör att nämnden bedömer att den beslutade insatsen inte längre svarar mot den enskildes behov, ska detta dokumenteras. Det ska framgå vilka åtgärder som vidtagits för att anpassa insatsen till den enskildes behov.

Vid avslut av insatser ska det framgå när och av vilka skäl insatsen har avslutats, om målen är uppnådda eller om insatsen avslutats på egen begäran av den enskilde.

3 Handläggning av ärenden

Handläggningsregler

Handläggning påbörjas med att ett ärende aktualiseras och att ärendet efter utredning avslutas med ett beslut från socialnämnden. Vid handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Den enskildes behov ska alltid vara utgångspunkten för bedömning av ansökningar och vilka insatser som beviljas. Kommunens riktlinjer utgör enbart en vägledning för den behovsanpassade bedömningen som ska göras av socialsekreteraren. Det är viktigt att enskilda görs medvetna om att de har rätt till och kan ansöka om insatser som går utanför riktlinjerna. När enskilda informeras om riktlinjernas innehåll ska därför information alltid ges om att möjlighet att ansöka om insatser utöver riktlinjerna alltid finns. Skulle en sådan ansökan göras så ska beslut som ger möjlighet att överklaga alltid fattas.

Handläggningen ska genomföras och dokumenteras i enlighet med bestämmelser i SoL och FL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för dokumentation samt i den ordning och enligt de rutiner som gäller i kommunen. I övrigt ska handläggningen i tillämpliga delar beakta för verksamheten relevanta handböcker och annan vägledning från Socialstyrelsen.

Under utredningstiden ska allt som är av vikt för ärendet dokumenteras. Före ett beslut ska faktauppgifter som har tillförts utredningen kommuniceras med den enskilde. Om den enskilde har synpunkter på de faktauppgifter som har tillförts utredningen så ska detta anges. Samma gäller om den enskilde önskar tillföra egna synpunkter eller uppgifter med anledning av kommunikeringen. I utredningen ska faktauppgifter och bedömning vara tydligt åtskilda. Fullt gynnande beslut till både innehåll och omfattning samt utan någon form av förbehåll, exempelvis en tidsbegränsning, behöver inte motiveras. Alla andra beslut, såväl bifall som avslag samt eventuella förbehåll ska innehålla en klagande motivering.

Den enskilde ska underrättas om beslutet och, i förekommande fall, hur beslutet kan överklagas (överklagandehänvisning). Om den enskilde begär det ska underrättelsen och överklagandehänvisningen alltid vara skriftlig.

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Ställföreträdare

Om den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter kan en ställföreträdare ansöka om bistånd åt den enskilde. En ställföreträdare kan vara en person med fullmakt, framtidsfullmakt, alternativt en behörig anhörig. Ställföreträdarens behörighet inträder först när den enskilde inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter. Om den enskilde inte har utfärdat någon framtidsfullmakt eller vid de fall det saknas behöriga anhöriga kan den enskilde vara i behov av en ställföreträdare i form av god man eller förvaltare. Socialnämnden har en skyldighet att anmäla till överförmyndaren om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon.

Framtidsfullmakt innebär att en person själv får bestämma hur hans eller hennes angelägenheter ska skötas i framtiden. Detta görs genom att ge fullmakt åt en annan person att företräda den enskilde om personen inte längre kan ta hand om sina angelägenheter. Att man inte längre kan ta hand om sina angelägenheter kan bero på sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande.

Framtidsfullmakten är ett alternativ till godmanskap och förvaltarskap.

Fullmaktshavaren kan få samma behörighet att bevaka fullmaktsgivarens rätt som en god man och kan bland annat ansöka om bistånd hos socialtjänsten och ingå avtal.

Anhörigbehörighet innebär att anhöriga har rätt att företräda enskilda som inte längre själva kan ta hand om sina ekonomiska och personliga angelägenheter. Anhörigbehörigheten blir aktuell om den enskilde drabbas av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något annat liknande. Anhörigas behörighet gäller ordinära rättshandlingar i den dagliga livsföringen, som att sköta ekonomin och ingå avtal. I behörigheten kan anhörig ansöka om bistånd inom socialtjänsten.

Tolk

Enskildas rätt till tolk m.m. regleras i 13 § FL. En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

För att säkerställa det ömsesidiga informationsutbytet tillhandahåller förvaltningen tolk vid behov. Kommunen har avtal med regionens tolkservice. Vid muntlig delgivning av beslut ska tolk om behov finns tillhandahållas för att säkerställa att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som lämnas.

Barn under 18 år ska inte användas som tolk.

För vägledning se Socialstyrelsens meddelandeblad nr 2/2018 om vissa bestämmelser i FL av betydelse för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

”Hjälp oss att bli bättre” – klagomålshantering

Socialsekreteraren ska informera den enskilde om rutiner för synpunkter och klagomålshantering. Synpunkter- och klagomålshantering kan gälla utförande av insatsen, bemötande, felaktig information, ärendets formella handläggning och så vidare. Rapportering av synpunkter och klagomål sker enligt förvaltningens rutin för klagomålshantering och ska diarieföras. Registratören förvarar originalet av blanketten med synpunkter efter att ärendet är avslutat.

Rätten till bistånd

Enligt 12 kap. 1 § SoL har en enskild som inte själv kan tillgodose sina ekonomiska behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt att få ekonomiskt bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnadskostnader i övrigt. Den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå genom biståndet.

Enligt 12 kap. 2 § SoL får socialnämnden ge ekonomiskt bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

Förebyggande arbete

Enligt 6 kap. 6 § SoL ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka skadligt bruk och beroende av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel samt spel om pengar.

Enligt 6 kap. 7 § SoL ska socialnämnden genom information till myndigheter, grupper och enskilda samt genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av skadligt bruk och beroende och om de hjälpmöjligheter som finns.

Enligt 6 kap. 8 § SoL ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka brottslighet.

Det finns upparbetade interna rutiner för hur socialsekreterare ska arbeta förebyggande. Till exempel om en enskild är aktuell för andra insatser så ska socialsekreterare informera om skadeverkningar som ett skadligt bruk och beroende kan ge, informera om de insatser som finns att söka både inom kommunen och regionen samt praktiskt hjälpa den enskilde vid behov.

Det finns vinster med att upptäcka och åtgärda skadligt bruk och beroende i ett tidigt skede. Screeningverktyg används regelbundet för att undersöka förekomster av skadligt bruk och beroende av alkohol, narkotika, läkemedel, andra berusningsmedel eller hasardspel.

Samtycke och undantag

SoL bygger på frivillighet och respekt för enskildas självbestämmande. Därför krävs samtycke för utredning, beslut om och genomförande av insatser

Aktualisering av ärende

Ett ärende kan påbörjas eller aktualiseras genom ansökan eller på annat sätt. Exempel på andra sätt än ansökan är genom en anmälan, genom att regionen meddelar kommunen om inskrivning i slutenvård eller genom att nämnden och förvaltningen själva uppmärksammar att den enskilde har behov av eventuella insatser.

Observera att det vid vuxenärenden som gäller annat än skadligt bruk och beroende, exempelvis vid tydliga indikationer om behov av hjälp och stöd vid hemlöshet eller annan påtaglig social utsatthet, kan finnas en skyldighet att inleda en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL även när det inte finns någon ansökan eller samtycke från den enskilde. Så kan vara fallet när socialtjänsten inte kunnat få kontakt med den enskilde efter anmälningar eller annan kännedom (se JO Dnr 1683–2017).

Oavsett hur socialnämnden och förvaltningen får kännedom om att den enskilde kan vara i behov av någon form av stöd, hjälp eller omsorg så ska ett ärende aktualiseras i verksamhetssystemet.

Enligt 14 kap. 2 § SoL ska socialnämnden genast inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Aktualisering av ärende innebär dock inte alltid att en utredning kan inledas. För att en utredning ska kunna inledas krävs det normalt att den enskilde själv eller att någon som är behörig att företräda den enskilde samtycker till utredningen. Om en utredning ska inledas eller inte inledas (så kallad förhandsbedömning) beslutas enligt socialnämndens delegationsordning. Här ska gränsen mot LVM-utredningar enligt 7 § LVM observeras.

Om det beslutas att utredning inte ska inledas så ska beslutet dokumenteras och motiveras av socialsekreteraren i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2014:5.

Inkomna anmälningar

Ett ärende kan aktualiseras genom bland annat en anmälan. Anmälan kan exempelvis inkomma muntligt på telefon, fysiskt besök, genom brev, fax eller mejl. Socialtjänstens målsättning är alltid att informera den enskilde som anmälan gäller om möjligheterna att få stöd och hjälp utifrån den ekonomiska situationen, till exempel genom budget- och skuldrådgivning eller i kontakt med socialtjänsten.

Förhandsbedömning

Beslut om en utredning ska inledas eller inte avgörs genom en förhandsbedömning. Om det redan från början står klart att socialnämnden inte kan eller bör vidta några åtgärder ska utredning inte inledas. När det gäller vuxna kan en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL inte inledas mot den enskildes vilja.

I SoL framkommer inga bestämmelser på hur lång tid en förhandsbedömning ska ta för vuxna personer men ur rättssäkerhetssynpunkt bör det ske skyndsamt. Lekebergs kommun har bedömt att en förhandsbedömning ska ske senast inom

14 dagar från att ärendet har aktualiserats. Vid behov av förlängd tid för förhandsbedömning ska samråd ske med teamledare samt dokumenteras i journal.

Bedömningen om utredning ska inledas ska utgå från inkommen anmälan, den enskildes situation samt dennes inställning. Utgångspunkten i bedömningen är vad som framkommit i den aktuella anmälan, eventuella tidigare anmälningar samt kännedom om personen det gäller. I förhandsbedömningen får socialnämnden enbart ta kontakt med den person som anmälan avser och inte inhämta uppgifter från andra personer eller myndigheter. Det finns dock en möjlighet att ta kontakt med anmälaren för att kontrollera att man har uppfattat uppgifterna i anmälan korrekt.

När det gäller utredning av behov av insatser enligt SoL som till exempel ekonomiskt bistånd kan nämnden inte inleda utredning om den enskilde inte vill ta emot insatser, eftersom insatser enligt SoL är frivilliga. Om vård enligt LVM eventuellt kan komma i fråga är nämnden däremot skyldig att inleda utredning, även om den enskilde motsätter sig det. För dessa bedömningar hänvisas till riktlinje för ärenden inom skadligt bruk och beroende.

Hantering av ansökningar

SoL ställer inga krav på att ansökan måste göras i viss form. Det innebär att en ansökan kan göras såväl muntligt som skriftligt. En muntlig ansökan ska nedtecknas och dateras. Vid enskilda kontakter med socialtjänsten ska den formella ärendehantering inledas om det inte står klart för socialsekreteraren att enskild enbart efterfrågar information. Detta innebär att aktualisering ska göras när det inte står klart att enskild enbart efterfrågar information.

Har den enskilde gjort en ansökan i någon form så är det viktigt att påpeka att det av rättssäkerhetsskäl inte är godtagbart att hantera ansökan som en förhandsbedömning och att ärendet avslutas med att utredning inte inleds. Då någon, vilket inte behöver vara den enskilde själv, ansöker om bistånd ska en utredning alltid inledas utan dröjsmål. En ansökan om bistånd ska resultera i ett beslut som kan överklagas.

Det ska noggrant dokumenteras vad ansökan avser. Detta för att den enskilde ska kunna överklaga beslutet helt eller delvis. Skulle den enskilde på eget initiativ återkalla ansökan så ska ett formellt beslut tas om att ärendet avskrivs från vidare handläggning. Det ska dokumenteras på vilket sätt och när ansökan har återkallats.

Utredning och behovsbedömning

Socialsekreteraren ska utreda den enskildes behov. Av utredningen ska framgå vad den enskilde ansöker om samt dennes behov och egen uppfattning om behoven och hur dessa ska tillgodoses. Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken hjälp som efterfrågas. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Utredning ska genomföras tillsammans med den enskilde.

Utredningsdokumentet (beslutsunderlaget) ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

En utredning består av en kartläggning av den enskildes hälsa, sociala situation, utbildningsnivå, arbetslivserfarenheter, ekonomiska situation, skadligt bruk och beroende, kriminalitet eller annan problematik, familjesituation, eventuella barns situation, vad den enskilde gjort för att lösa sin egen situation samt en bedömning av enskildes behov samt förslag till individuellt anpassade insatser. Även den enskildes egen inställning till hjälp och stöd tas upp under utredningen. Alla utredningar omfattas även av standardiserade frågor om våld i nära relation i enlighet med FREDA-kortfrågor.

Den information som ligger till grund för utredningen kan inhämtas direkt från den enskilde, från tidigare dokumentation, genom samtal samt begäran av handlingar från tidigare.

Efter samtycke från den enskilde kan information även inhämtas från anhöriga eller andra myndigheter.

Det finns ingen närmare reglering av hur utredningen enligt 14 kap. 2 § SoL ska genomföras eller vilka närmare utredningsåtgärder som ska ingå. Däremot finns det krav på vad dokumentationen av utredningen och beslutsunderlaget i ärendet ska innehålla (se SOSFS 2014:5).

Det finns inte heller någon reglering av hur lång tid en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL får ta när det gäller vuxna personer. Ett allmänt krav enligt 9 § FL är att handläggningen ska vara så snabb, enkel och kostnadseffektiv som möjligt utan att rättssäkerhet eftersätts. Dock eftersträvar förvaltningen att en utredning max pågå under fyra månader, vid behov av förlängd utredningstid ska samråd göras med teamledare.

Genomförandeplan

När en enskild beviljas ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. 1 § SoL inleds en insats gällande ekonomiskt bistånd. Inom ramen för insatsen ska en genomförandeplan upprättas för varje vuxen person i hushållet. Genomförandeplanen är ett verktyg för att säkerställa att beslutade insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) genomförs på ett tydligt, rättssäkert och målinriktat sätt. Planen ska bidra till att både den enskilde och socialtjänsten har en gemensam förståelse för vad som ska göras, varför, och hur insatsen ska följas upp.

Genomförandeplanen utgår från beslutet om bistånd och konkretiserar mål, delmål och ansvarsfördelning i genomförandet. Den gör det möjligt att följa upp om biståndet leder till avsedda resultat, samt ger den enskilde ökad delaktighet och inflytande i sin egen process.

En genomförandeplan ska upprättas i samband med beslut om bistånd som sträcker sig över tid, till exempel vid försörjningsstöd med planering mot egen försörjning. Planen ska följas upp och revideras vid behov, eller när den enskildes situation förändras.

Barnperspektivet

Enligt 3 kap. 1 § SoL ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Detta gäller även åtgärder i vuxenärenden som berör barn. Att barnperspektiv beaktas i vuxenärenden innebär emellertid inte att vuxenheten behöver svara för eventuellt stöd till exempelvis barn till föräldrar med skadligt bruk och beroende.

Vid till exempel beslut och genomförande av insatser till vuxna kan barn i familjen påverkas. Hänsyn ska då tas till hur beslutet och genomförandet påverkar barnen. Exempelvis kan det övervägas att ge annan typ av hjälp för barnet som är riktad mot den målgruppen. Även vid genomförandet av insatser kan hänsyn tas till familjens och barnens situation.

Vid kontakter med hushåll som är aktuella för en insats kopplat till ekonomiskt bistånd så ska barnens situation uppmärksammas och belysas. Exempel på det är barnens fritidsaktiviteter där socialsekreterare ska informera om möjlighet att söka medel för att verka för att barn kan delta i fritidsaktiviteter. Det kan handla om ekonomiskt bistånd men också om fondmedel samt fritidskortet.

Vid alla beslut som går den enskilde emot ska socialsekreterare göra en barnkonsekvensanalys i samband med utredningen. Den syftar till att tydliggöra barnperspektivet och få socialsekreterare att reflektera kring om andra åtgärder behöver vidtas med anledning av beslutet utifrån vilka konsekvenser beslutet kan tänkas få. Exempel på åtgärd är att samverka med barn- och familjeenheten.

Enskildas medverkan i utredningen

I första hand åligger det den enskilde att själv lämna de uppgifter som behövs för utredningen. Detta innebär att den enskilde måste vara beredd på att kunna styrka viktiga uppgifter eller att medverka i utredningen på ett sådant sätt att socialnämnden kan bedöma den enskildes vårdbehov. I vissa fall kan uppgifter behöva hämtas in från andra. Det kan exempelvis finnas behov av uppgifter från tidigare kommuner eller andra parter som socialtjänsten bedömer nödvändigt som en del av utredningen.

Den enskilde får själv väga för- och nackdelar med att tillåta att nämnden hämtar in uppgifter från andra. Detta gäller behövliga underlag för att kunna bedöma rätten till sökt insats. Inhämtandet av uppgifterna förutsätter ett samtycke från den enskilde. Det är viktigt att samtycket är så preciserat som möjligt för att undvika oklarheter gällande vad den enskilde har gett tillåtelse till. Ett samtycke kan lämnas både skriftligt och muntligt och ska vara daterat.

Den enskilde ska upplysas om vilka konsekvenser det kan få om hon eller han inte medverkar i utredningen på sådant sätt som socialsekreteraren bedömer som nödvändigt för att utreda behoven. Om den enskilde inte medverkar på ett sådant sätt att utredningen kan bedrivas eller att underlag saknas kan ansökan avslås helt eller delvis.

Handläggningstider

Varje ärende ska handläggas så snabbt och enkelt som är möjligt för enskilds rättssäkerhet. Det finns inga lagstadgade bestämmelser om hur lång tid som

handläggning av ett vuxenärende får ta. Detta beror på ärendets karaktär. Att det saknas sådana författningsbestämmelser hindrar dock inte den ansvariga nämnden från att själv ange vad som kan anses vara rimlig handläggningstid. I Lekebergs kommun bedöms 4 månader vara en rimlig utredningstid. I de ärenden där utredningstiden kommer att förlängas behövs samråd med enhetschef om förlängd utredningstid. Det är viktigt att dokumentera skälen till den förlängda utredningstiden.

Insatser under utredningstiden

Om det framkommer att den enskilde är i behov av insatser i väntan på beslut, kan den enskilde beviljas insatser under pågående utredning.

Kommunikation

En myndighets kommunikationsskyldighet regleras i 25 § FL.

Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den kommunicera den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet (kommunikation).

Kommunikation behöver inte ske när det är uppenbart obehövligt då den enskilde får helt bifall på sin ansökning både till innehåll och omfattning. Det är även uppenbart obehövligt att kommunicera sådana underlag och handlingar som har lämnats in i ärendet av den enskilde själv.

Enskilds rätt till muntligt företräde

Vid kommunikation i enskilda ärenden enligt FL ska den enskilde även informeras om sin möjlighet att få muntligt företräde för att exempelvis framföra synpunkter inför nämnden innan ett beslut fattas. Enskild har rätt till företräde inför nämnden om beslut fattas av nämnden i sin helhet, inför utskottet om beslut fattas av utskottet och inför socialsekreterare om beslut fattas på delegation.

Beslut

Ett beslut kan vara gynnande i sin helhet, ett delvis avslag eller ett helt avslag. Beslutet ska alltid formuleras på ett enkelt sätt så att den enskilde kan förstå innebörden av beslutet. I beslutet ska alltid framgå följande:

Vid muntligt beslut:

- Dagen för beslutet (beslutsdatum)
- Vad beslutet innehåller
- Vad den enskildes ansökan eller begäran avser
- Vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis
- Beslutet är tidsbegränsat och förenat med förbehåll (exempelvis omprövnings- eller ändringsförbehåll)
- Vem (namn samt befattning eller titel) eller vilka (vilken nämnd) som har fattat beslutet

- Lagrum som ligger till grund för beslutet
- Vilka skäl som ligger till grund för beslutet

Vid skriftligt beslut:

- Dagen för beslutet (beslutsdatum)
- Vad beslutet innehåller
- Vad den enskildes ansökan eller begäran avser
- Vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis
- Beslutet ska vara tidsbegränsat och förenat med förbehåll (exempelvis omprövnings- eller ändringsförbehåll)
- Vem (namn samt befattning eller titel) eller vilka (vilken nämnd) som har fattat beslutet
- Vem eller vilka som har kommunicerats beslutet
- Vem eller vilka som har medverkat i utredningen
- Lagrum som ligger till grund för beslutet
- Vilka skäl som ligger till grund för beslutet
- Uppgift om beslutsfattarens befattning eller titel

Bifallsbeslut

Samtliga beslut ska vara tidsbegränsade och beslutsmeddelande skickas till den enskilde. Gynnande biståndsbeslut enligt 12 kap. 1–2 § SoL kan endast omprövas om förutsättningarna för ändring av beslut enligt 37 § andra stycket FL är uppfyllda. Se 33 § FL för vägledning om underrättelse om innehåll i beslut.

Avslagsbeslut

Vid avslagsbeslut ska beslutsmeddelande och överklagandehänvisning skickas till den enskilde. Biståndsbeslut enligt 12 kap. 1–2 § SoL kan överklagas. Vid särskilda ärenden ska beslutsmeddelanden överklagandehänvisning meddelas den enskilde via rekommenderat brev. Se 33 § FL för vägledning om underrättelse om innehåll i beslut och hur ett överklagande går till.

Avsluta utredning utan insats

Om bedömning görs att avsluta utredning utan insats är det av vikt att detta tydligt dokumenteras i utredningen.

Krav på att slutföra utredning vid flytt till annan kommun

Enligt 29 kap. 9 § SoL ska kommunen slutföra inledd utredning som avser vård och behandling för den enskilde, även om den enskilde har bytt vistelsekommun. Den nya vistelsekommunen är skyldig att bistå i utredningen om ärendet inte har överflyttats till den nya kommunen.

Uppföljning av insatser

Ett beslut om bistånd enligt SoL innebär inte någon garanti för att insatsen genomförs i enlighet med beslutet. Det är därför viktigt för den enskildes rättssäkerhet att insatsen följs upp så länge den pågår för att säkerställa att den enskilde får den vård som den behöver. Uppföljningen ska ske på ett planlagt sätt och ska bland annat omfatta samtal med den enskilde och uppgifter från de som utför insatsen. Socialsekreterare ska, som myndighetsutövare, ses både som företrädare för nämnden och som bevakare av den enskildes rätt till bistånd i enlighet med beslutet. Uppföljningen syftar till att den beslutande nämnden i enlighet med krav i SoL säkerställer att den enskilde får beviljade biståndsinsatser med god kvalitet och att insatserna ger en skälig levnadsnivå.

Alla biståndsbeslut ska följas upp regelbundet. Socialsekreteraren har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs och att dessa tillgodoser den enskildes behov. För personer med omfattande hjälpbehov, som bedöms som föränderliga, ska normalt en uppföljning göras en gång per månad. Ett viktigt redskap för uppföljningen är den genomförandeplan som utföraren ska upprätta i samråd med den enskilde.

Vid en uppföljning kan det framkomma förändrade hjälpbehov eller förändrade förhållanden i övrigt. Information om förändrade hjälpbehov eller övriga förändringar kan även komma till verksamhetens kännedom utan uppföljning.

Om socialsekreteraren i sin uppföljning bedömer att det finns brister i utförandet så ska iakttagna brister dokumenteras som en del av uppföljningsdokumentationen enligt SOSFS 2014:5. Åtgärder som socialsekreteraren kan vidta i sådana fall är att antingen förtydliga beslutet eller den skriftliga beställningen eller att lämna en lex Sarah rapport med anledning av bristerna. Socialsekreteraren har däremot ingen möjlighet och ska inte heller anvisa för utförarpersonalen hur insatserna ska utföras. Att arbetsleda utförarpersonal ankommer i stället på ansvarig arbetsledare/teamledare.

Ny prövning och omprövning

När ett tidsbegränsat beslut löper ut så är det fråga om en ny prövning på samma sätt som gäller om den enskilde ansöker om insatser för första gången. Den enskilde och i förekommande fall den enskildes legala företrädare får då ansöka om fortsatt bistånd och prövningen sker på samma sätt som vid en ny ansökan.

Omprövning är däremot något helt annat. Omprövning innebär att kommunen ändrar i ett pågående beslut som ännu inte löpt ut (tidsbegränsat beslut) eller i ett beslut som gäller tills vidare (tillsvidare beslut). En omprövning eller ändring av ett gynnande och ännu giltigt beslut kan bara ske efter medgivande eller samtycke från den enskilde eller om grund för ändringen finns i 37 § andra stycket FL.

För vägledning, se 37 – 38 §§ FL.

Överklagande av beslut

Beslut enligt 12 kap. 1–2 § SoL kan överklagas till förvaltningsrätt i enlighet med 35 kap. 1 § SoL. För beslut som kan överklagas till förvaltningsrätt ska alltid skriftlig överklagandehänvisning lämnas till den som har rätt att överklaga, det vill

säga den enskilde eller i förekommande fall enskilds legala företrädare. När det gäller laglighetsprövning sker det i enlighet med 14 kap. 10 § SoL och 13 § KL.

Tillvägagångssätt vid överklagande

Den enskilde och i förekommande fall den enskildes legala företrädare ska alltid informeras om möjligheten att överklaga avslagsbeslut enligt FL. I beslutet ska det finnas information om hur den enskilde kan överklaga beslutet, och när ett eventuell överklagande senast ska inkomma till social- och arbetsmarknadsförvaltningen, se 33 § FL.

Beslut enligt 12 kap. 1–2 § SoL kan överklagas. Beslutet ska överklagas skriftligt. I överklagandet anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. Vid behov ska socialsekreteraren hjälpa den enskilde med överklagandet. Det är den sökande själv eller dennes ombud som står för innehållet och som undertecknar överklagandet.

Överklagandet ska ställas till förvaltningsrätten men lämnas till Socialnämnden och ska ha inkommit till nämnden inom tre veckor från den dag sökanden fick del av beslutet (44 § FL). Den socialsekreterare som fattat det överklagade beslutet ska göra en skyndsam prövning om ärendet ska omprövas.

Skäl till omprövning kan exempelvis vara uppenbara fel eller att det framkommit nya förändrade förhållanden som varit okända vid beslutsfattandet. Om nämnden ändrar beslutet helt eller delvis som den enskilde vill så ska det nya beslutet meddelas den enskilde och snarast verkställas.

Oavsett om beslutet ändras som den enskilde vill eller inte ska både det ursprungliga beslutet och det nya beslutet (om ett sådant har fattats) skickas in till förvaltningsrätten. Till och med om nämnden ändrar beslutet helt enligt den enskildes önskemål ska båda besluten skickas till förvaltningsrätten. Det är sedan förvaltningsrätten som kontrollerar om kommunen verkligen har ändrat beslutet helt i enlighet med överklagandet eller om det finns något kvar att pröva. Se 46 § FL.

Här bör observeras att nämnden inte kan ompröva och ändra ett överklagat beslut efter att överklagandet och övriga handlingar i ärendet har skickats till förvaltningsrätten. Skulle nämnden då konstatera att grund finns för att ge den enskilde tillmötes så får nämnden i stället skriva till förvaltningsrätten att man medger överklagandet helt eller delvis. Förvaltningsrätten fattar då beslut i ärendet.

Rättelse av skrivfel och liknande

Enligt 36 § FL får en myndighet som meddelat ett beslut rätta en uppenbar felaktighet i beslutet till följd av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende. Felet ska vara uppenbart, exempelvis en uppenbart fel summering eller att man har uppenbart har tappat ett ord i beslutsmeningen.

4 Uppsökande verksamhet

Enligt 6 kap. 3 § SoL ska socialnämnden genom uppsökande arbete och på annat sätt bidra till att skapa förutsättningar för goda livsförhållanden. Socialnämnden ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och vilka insatser den kan erbjuda. När det är lämpligt ska nämnden samverka med andra samhällsorgan och med enskilda organisationer.

Förvaltningen ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. Den uppsökande verksamheten ska utformas så att den personliga integriteten inte äventyras. Hänsynen till integriteten kan medföra att nämnden och förvaltningen får avstå från att lämna hjälp om den enskilde avböjer ett sådant erbjudande. Om enskilda som getts information, och som tydligt är i behov av hjälp, inte ansöker om insatser så innebär det uppsökande ansvaret att förvaltningen ändå kan behöva bedriva individuell uppsökande verksamhet.

Även om enskilda motsätter sig utredning, stöd och insatser så innebär det uppsökande ansvaret i praktiken att förvaltningen kan ha en skyldighet att regelbundet hålla kontakt med enskilda som tydligt är i behov av hjälp för att motivera dem att ta emot stöd och insatser. Det uppsökande och yttersta ansvaret som åligger socialnämnden kan i vissa situationer innebära att utredning kan inledas utan ansökan och utan samtycke.

Uppsökande verksamhet i Lekebergs kommun kan exempelvis göras genom att uppsöka riskmiljöer och särskilda platser i kommunen där många personer vistas. Syftet med uppsökande arbetet är att nå personer som kan vara i behov av stöd av socialtjänsten.

5 Överlämnande av uppdrag till utförare

Uppdrag (beställning) till en utförare ska dokumenteras och innehålla uppgifter om den enskildes namn, personnummer och kontaktuppgifter.

Om den enskilde saknar svenskt personnummer, ska personakten i stället innehålla födelsedata, samordningsnummer eller andra uppgifter som gör det möjligt att dokumentera uppgifter om den enskilde utan risk för att denne förväxlas med någon annan person.

Vidare ska beställningen innehålla uppgifter om:

- enskilds behov av tolk och i så fall vilket språk,
- behov av kommunikationsstöd,
- förordnande av god man eller förvaltare enligt 11 kap. föräldrabalken med uppgifter om vem som har förordnats, för vilket eller vilka uppdrag samt kontaktuppgifter, och
- om den enskilde har skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering i folkbokföringen enligt 22 kap. 1 § OSL eller beslut om kvarskrivning enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Beställningen ska också innehålla uppgifter om:

vilken bedömning som har gjorts av den enskildes behov,

vad som ingår i uppdraget,

vilket eller vilka mål som gäller för insatsen,

former för uppföljning i det enskilda fallet,

vilken information som efter en prövning enligt bestämmelserna i OSL eller 15 kap. 1 § SoL ska återföras till nämnden i samband med att insatsen avslutas, och namn och kontaktuppgifter till ansvarig socialsekreterare hos nämnden.

Dokumentation och information till ansvarig enhetschef sker genom att socialsekreteraren lägger en beställning av insatsen i verksamhetssystemet.

6 Samordnad Individuell Plan (SIP)

Samordnad individuell plan (SIP) vid behov av insatser från både region och kommun. Motsvarande bestämmelse finns även i 16 kap. 4 § HSL. Planen är viktig vid rehabiliteringsinsatser för personer som uppbär försörjningsstöd, för att bland annat avgöra ansvarsfördelningen och samordna insatser vid exempelvis samsjuklighet.

Behovet av SIP kan uppmärksammas av antingen kommunal socialtjänst, kommunal verksamhet enligt LSS eller regionen. Den huvudman som uppmärksammar behov av SIP tar initiativ till att en SIP ska upprättas. Den andra huvudmannen är enligt bestämmelsen skyldig att delta i upprättandet av planen. Det räcker att en av huvudmännen gör bedömningen om behov av SIP för att skyldigheten ska inträda för båda.

Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det.

Bestämmelsen anger att det av planen (SIP) ska framgå:

vilka insatser som behövs,

vilka insatser som respektive huvudman ska svara för,

vilka åtgärder som vidtas av någon annan än regionen eller kommunen, och

vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Det bör observeras att den kommunala skolan kan både delta i SIP och göras till jämbördig partner i regionala SIP överenskommelser. Även andra huvudmän och aktörer, såsom Arbetsförmedlingen och AME, kan inkluderas i en SIP.

Den enskilde ska alltid få en utskrift av planeringsdokumentet. Samordnaren ansvarar för uppföljning av den samordnade individuella planen, och är den som kallar till eventuella fortsatta möten. Alla verksamheter och huvudmän inom

socialtjänsten och regionen kan kalla till en SIP och är skyldiga att göra det när det finns samordningsbehov och då den enskilde har gett samtycke till det.

7 Samverkan med AMI

Det finns en rutin som beskriver tillvägagångssätt vid samverkan mellan IFO och AMI. Rutinen revideras gemensamt årligen. Med hjälp av rutinen tillgodoses en rättssäker handläggning och främjande samverkan.

Återkommande och regelbundna gemensamma möten genomförs med enhetschefer och teamledare/samordnare för de två verksamheterna. Genom årliga gemensamma planeringsdagar arbetar vi mot samsyn och ett gott samarbete. Handläggarna på IFO och arbetsmarknadskonsulent inom AMI träffas regelbundet vid uppföljningar i klientarbetet.

Närvarorapportering skall ske i meddelandefunktion i verksamhetssystemet Lifecare. Utifrån den enskildes närvaro/brist på närvaro görs en bedömning och beräkning på vilken nivå den enskildes försörjningsstöd skall ligga på.

Uppföljning av insatsen sker kontinuerligt tillsammans med den enskilda individen och arbetsmarknadskonsulent på AMI. Målet att uppnå egen försörjning kräver att insatserna anpassas individuellt såväl i tidsomfattning som aktivitetsinnehåll.

Enskilda individer som är aktuella på försörjningsstöd har stort behov av regelbundna rutiner och att dagligen befinna sig i ett sammanhang. Utgångspunkten bör vara att insatsen ges dagligen för att uppnå heltidsaktivitet.

8 Upprättande av individuell planering

Utgångspunkten är att alla individer med beslut om ekonomiskt bistånd har en individuell planering med målet att bli självförsörjande. Syftet med planeringen är också att motverka passivt försörjningsstöd och minska tiden i utanförskap. Planering upprättas tillsammans med den enskilde och med den enskildes behov i fokus. Planeringen ska vara tydlig för den enskilde med tydliga krav.

Socialsekreteraren träffar den enskilde och gör en första bedömning kring behov av insatser utifrån dennes förutsättningar. Utgångspunkten är att den enskilde ska ha en heltidssysselsättning, men förutsättningarna och aktivitetsförmågan hos den enskilde avgör omfattningen. Det ska vara tydligt för den enskilde vad som förväntas av denne under tiden som personen är aktuell för försörjningsstöd.

Socialsekreteraren bedömer huruvida det finns behov av arbetsmarknadsinsatser. Dessa kan i så fall tillgodoses genom verksamheterna AMI och Coachingteamet (CT). Arbetsmarknadsinsatsen för den enskilde följs kontinuerligt upp i form av möte mellan den enskilde, arbetskonsulent och socialsekreterare.

Socialsekreteraren bedömer även om ett vårdbehov finns hos den enskilde. Om det finns omständigheter som inverkar på arbetsförmågan hos den enskilde ska socialsekreteraren begära in ett läkarintyg där förutsättningarna och omfattningen av aktivitetsförmågan framgår. En bedömning ska också göras gällande om det finns skäl till att det inte ska ställas krav på att den enskilde om

att vara inskriven på arbetsförmedlingen parallellt med aktivitet hos våra egna verksamheter. Om den enskilde inte följer sin individuella planering kommer rätten till ekonomiskt bistånd att påverkas.

9 Försörjningsstöd enligt riksnorm

Enligt 12 kap. 7 § SoL kan försörjningsstöd lämnas för skäligen kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon, och
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Regeringen anger en norm (riksnorm) för hur skäligen kostnader enligt första stycket 1 ska beräknas. Riksnormen gäller i hela landet och sätts utifrån officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion.

Socialnämnden ska i ett enskilt fall beräkna dessa kostnader till en högre nivå om det finns särskilda skäl för det. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för det.

Umgängeskostnader

Umgängeskostnader utgör förhöjd kostnad för en umgängesförälder. Bistånd till umgängeskostnader beviljas för max 6 dagar per månad. På sommaren eller vid större helger får antalet dagar anpassas till överenskommelse mellan föräldrarna om den är skälig. Bistånd till umgängeskostnader för perioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under månaden förutsätter att den enskilde meddelar Försäkringskassan. Sådan längre vistelse hos den underhållsskyldige ska påverka underhållsstödet som vårdnadshavaren har och finansieras genom avdrag av underhållsstöd. Rätten till umgänge ska kontrolleras och framgår av dom, avtal eller intyg från vårdnadshavaren. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam skall den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halv månadssumma för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns norm.

Kosttillägg

Skälet till behov av särskild kost ska styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg kan göras för fördyrad kost enligt Konsumentverkets beräkningar av förhöjda matkostnader vid olika kostbehov. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det står helt klart att näringstillskottet innebär en merkostnad.

Reducering av försörjningsstöd

Om det finns särskilda skäl kan försörjningsstöd beräknas till en lägre nivå. Om den biståndssökande till exempel har kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar pengar till sin försörjning under den närmaste tiden, kan reducerat bistånd beviljas. Reducering av försörjningsstöd får endast göras utifrån särskilda skäl och efter en individuell prövning. Följande situationer kan bli aktuella:

- Den enskilde har kunnat försörja sig men inte gjort det och saknar därför nödvändiga medel. Har till exempel avstått från arbete eller inte stått till arbetsmarknadens förfogande.
- Den enskilde har haft inkomster till sin försörjning men använt dem på annat sätt, tappat eller blivit bestulen på inkomsten och saknar därför medel till sitt uppehälle.
- Den enskilde har inte ansökt om andra möjliga inkomster i tid, till exempel bostadsbidrag, aktivitetsstöd med flera vilket då kan medräknas som möjliga inkomster i beräkning.
- Det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att den enskilde inte använder biståndet till avsett ändamål.

Akut bistånd

Bistånd till personer som regelmässigt har egna inkomster över norm ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller där den sökande bedöms ha svårigheter att själv ta ansvar för sin ekonomi och livssituation. Ansökan från sökande som tappat pengar eller som blivit bestulen kan avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga (KamR 2004 mål nr 7912–2003, KamR 2003 mål nr 4041–2004, RÅ 1995 ref 56).

Följande uppgifter bör inhämtas innan beslut om akut bistånd fattas:

- Kontoutdrag
- Kontoöversikt/ekonomisk översikt
- När utbetalades senaste inkomsten?
- När kommer nästa inkomst utbetalas?
- Finns lätt realiserbara tillgångar?
- Vilka utgifter har sökanden haft?
- Finns livsmedel i hemmet?
- Vid förlust av plånbok, har polisanmälan gjorts?
- Finns det barn i hushållet?
- Finns det några läkarintyg eller annan information om att biståndet är nödvändigt på grund av till exempel en sjukdom eller annat tillstånd?

Bifall i form av rekvisition

Akut bistånd som beviljas betalas i första hand ut i form av rekvisition. Detta för att säkerställa att den akuta situationen kan lösas samma dag och att det inte är garanterat att den enskilde omedelbart får tillgång till det ekonomiska biståndet via en vanlig banköverföring. Socialtjänsten ska dock arbeta för att främja personers egna resurser till att klara sig själva och därmed även planera sin ekonomi varvid när möjlighet finns att utbetala biståndet direkt till banken så ska detta göras.

10 Godtagbara kostnader till övrigt försörjningsstöd utanför normen

Enligt 12 kap. 7 § andra stycket SoL kan försörjningsstöd beviljas för skäligen kostnader för behovsposterna boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa. Bedömning av vad som är skäligen kostnader görs utifrån individuell bedömning i det enskilda fallet tillsammans med utgångspunkt i vad en låginkomsttagare i Lekebergs kommun har möjlighet att bekosta.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som lever under äktenskapsliknande förhållanden. Makar, registrerade partners och sambor har försörjningsskyldighet gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet.

Sammanboende med hushållsgemenskap ska ansöka om ekonomiskt bistånd tillsammans och bådas sammanräknade inkomster och utgifter ska ligga till grund för biståndsbehovet. Det innebär att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis om våld i nära relation förekommer, eller då någon av makarna är oförmögen att ta ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makar kan handläggas var för sig. Undantag kan också göras vid vissa akuta nödsituationer. Vid dessa situationer ska samråd göras med teamledare.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men som inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära

släktingar som delar lägenhet. De personliga kostnaderna inom normen beviljas som för en ensamstående men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas med den andel av hushållet som den sökande utgör.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningsskyldiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad.

Även om en part exempelvis vistas utomlands eller sitter i fängelse gäller försörjningsplikten. En utredning ska däremot alltid göras om den andre parten har möjligheter att försörja sin partner.

Ansökan om äktenskapsskillnad

Vid äktenskapsskillnad gäller försörjningsplikten fram till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig och ansökan om ekonomiskt bistånd ska prövas tillsammans under denna tid. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen. Observera att särskilda bedömningar kan göras om det förekommer våld i nära relation.

Boende

För kommuninnevärdare som på grund av sociala, ekonomiska eller psykiska problem saknar förmåga att skaffa och sköta en bostad på egen hand har kommunen ett ansvar att stötta och möjliggöra en fungerande bostadssituation. Grundprincipen är att det är den enskildes ansvar att anskaffa en bostad samt delta i de lösningar som finns till hands. Det kan i vissa fall åligga socialtjänsten att vara behjälplig att anskaffa bostad för att den enskilde ska få kunna uppnå en skälig levnadsnivå. Bistånd till eget boende kan i undantagsfall beviljas genom ett bostadssocialt kontrakt. Biståndet ska nogsamt utredas och det ska finnas en tydlig plan för hur den sökande på sikt kan få ett eget kontrakt/boende. De fall som kan vara aktuella är särskilt utsatta grupper, till exempel individer som på grund av sjukdom eller annan oförmåga inte kan ordna sitt boende. Den enskilde har trots egna försök inte lyckats ordna boendet. Biståndet kan bestå av praktisk hjälp att leta bostad eller att under en begränsad tid teckna andrahandskontrakt med hyresvärden. Behovsprövning av lämplig bostad ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

Vid längre behov av försörjningsstöd (mer än tre månader) och oskäligt hög boendekostnad ska den sökande uppmanas sänka sin bostadskostnad genom beslut om så kallat rådrum. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.

- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för till exempel vårdnad om barn, skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara en flytt
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte på grund av exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar med mera.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas att ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flytt eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är tre månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Socialtjänsten ska, om sökanden önskar det, vara behjälplig med att diskutera förslag på lösningar och med samtal till hyresvärden för att få till stånd till exempel ett internbyte. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyra nedsättas i nivå med vad som i Lekebergs kommun ses som vägledande hyreskostnad, se bilaga 1. Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten.

Boendeformer

Hyresrätt

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att bekosta. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas, det kan gälla om den enskilde har en lägenhet som i storlek och utrustning är anpassad till en funktionsnedsättning. Avgift för medlemskap i hyresgästförening ska inte godtas. Inte heller kostnad för tillval ska godtas utom i de fall den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Tillval gäller inte bara standard på utrustningen i lägenheten utan även till exempel inglasning av balkong.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet väntas bli kortvarigt (högst 3 månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska krav på försäljning inte ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen bedöms en försäljning vara meningsfull. I övrigt gäller vad som sägs om hyreslägenhet beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus ränta på lån för lägenheten. I boendekostnad för

villa ingår tillsammans med ränta eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Endast ränta på lån som tagits för förvärvet av bostaden ska inräknas. Har bostaden belånats i syfte att förvärva andra kapitaltillgångar som till exempel bil eller båt, ska räntekostnaden för dessa lån inte räknas in i boendekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Observera att sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden.

Andrahandsboende

Hyresvärden skall lämna samtycke till uthyrning i andra hand.

För andrahandsboende gäller beträffande skälig standard och kostnad, krav på flytt gäller samma regler som vid förstahandskontrakt. Begärd andrahandshyra skall accepteras om den är skälig utifrån den sökandes behov. För att bedöma huruvida kostnaden är skälig kan socialtjänsten bedöma det nödvändigt att av den enskilde begära underlag som styrker den totala boendekostnaden. Underlagen kan innefatta till exempel bostadskontrakt som förstahandsinnehavaren har och elkostnader. Socialtjänsten kan också bedöma att det är nödvändigt med ett hembesök för att utreda boendekostnaden vilket kan göras genom ett samtycke. Om socialtjänsten inte får ett samtycke kan det innebära att kostnaden inte kan utredas och att den därmed avslås. Är hyran högre än godtagbar boendekostnad och biståndsbehovet mer än kortvarigt, ska sökanden på samma sätt som vid förstahandskontrakt uppmanas sänka sina boendekostnader, om det inte finns skäl som talar emot det.

Följande gäller speciellt vid andrahandsboende:

- Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.
- Skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen och skall uppvisas.
- Sökanden ska ha ett intyg från hyresvärden att andrahandskontraktet är godkänt.
- Sökanden som sedan tidigare hyr via ett av hyresvärden icke godkänt andrahandskontrakt medges ett rådrum upp till tre månader
- I hyran för andrahandshyresgästen skall motsvara den hyra som förstahandshyresgästen ska betala enligt sitt hyreskontrakt.

Om ovan inte uppfylls måste en individuell bedömning göras utifrån den sökandes sociala situation och möjligheter att skaffa annat boende.

Inneboenderum

Vad som sägs i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Jämförelse

kan göras med vad ett studentrum kostar. Socialtjänsten kan likt andra boendeformer bedöma att ett hembesök är nödvändigt att genomföra för att kunna utreda boendekostnaden.

Delad lägenhet

När syskon eller vänner delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att de boende delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet skall nettohyran delas på antal boende i lägenheten. Socialtjänsten kan likt andra boendeformer bedöma att ett hembesök är nödvändigt att genomföra för att kunna utreda boendekostnaden.

Vuxet hemmaboende barn

För ungdom som avslutat gymnasium och som tidigare inte betalat hyresdel till föräldrarna är huvudregeln att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag ska göras när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det. Följande fall blir aktuella:

- Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget. Gäller hushåll med endast barn över 18 år.
- Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet skall betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som Försäkringskassan fastställt som hyresdel.

Ungdom/vuxet barn som tidigare betalat hyresdel till föräldrarna

Hyresdel ska beviljas om den sökande tidigare en period själv betalat hyresdel. Perioden skall inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst 6 månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som Försäkringskassan använder: Den faktiska boendekostnaden för ett hemmaboende vuxet barn samt för en annan person som ingår i hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren beräknas som den andel av bostadskostnaden som motsvarar de antal rum som den sökande disponerar i förhållande till det totala antalet rum i bostaden. Varje rum räknas som två enheter och köket som en enhet.

Exempel: Den sökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad om fyra rum och kök, det vill säga den sökande disponerar två av totalt nio enheter. Hela bostadskostnaden är 10 000 kr per månad. Den sökandens andel av bostadskostnaden bör då beräknas som $(2/9 \times 10\,000) = 2\,222$ kr per månad.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden därvid ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Den beräknas då som för hemmaboende vuxet barn.

Ungdom utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte ska beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och därmed inte har möjlighet att själv betala hyran för ungdomar upp till 25 år. Detta då de bedöms uppnå en skälig levnadsnivå genom att bo kvar hemma hos föräldrar. Om en ungdom under 25 år tecknat hyresavtal ska denne ha varit självförsörjande under 1 års tid för att boendekostnaden ska räknas som godtagbar i beräkning av ekonomiskt bistånd. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos en vän som bor i 2: a hand, hotell, etc. Bistånd till boendekostnaden ska i dessa fall prövas restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ. För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter och kostnad för postbox under skälig tid ingå i den faktiska boende-kostnaden.

Boende på skyddat boende

Vuxna och barn som behöver tillfälligt boende på grund av våld i nära relation kan beviljas boende på skyddat boende.

Boende vid institution/fängelsevistelse

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. Personer som är dömda till kriminalvård har i vissa fall rätt till bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på högst sex månader kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. Ifall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning. Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre. Vid vårdtid som överstiger 6 månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter

frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

Barn som bor växelvis hos sina föräldrar

Om barnet/barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift i familjens beräkning. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas lika mellan föräldrarna. Finns inte barnet med i hushållet läggs halva uppehållsnormen samt de hushållsgemensamma posterna in under utgifter i familjens beräkning.

Hushållsel

Socialnämnden bör i regel godta den enskildes faktiska kostnader för hushållsel, om kostnaderna är skäliga.

När det gäller kostnader för hushållsel behöver socialnämnden göra en individuell bedömning av vad som är skäliga kostnader för just den biståndssökande. Om elkostnaderna bedöms vara höga kan den biståndssökande uppmanas att se över sitt elavtal och om möjligt byta till ett billigare. Rådrum om tre månader lämnas.

Bistånd till hushållsel beviljas med faktiska kostnader i den mån förbrukningen bedöms som rimlig till hushållets storlek. Ett hushåll med återkommande ansökningar om försörjningsstöd som trots uppmaning inte sänker sin elförbrukning och inte kan lämna godtagbar förklaring till en hög elförbrukning kan i sin normberäkning av socialsekreteraren, i en individuell prövning, få sin elkostnad sänkt. En normal årsförbrukning av el i en mindre lägenhet (ett rum och kök eller en liten tvåa med kök) är ca 2000 kwh och i en större lägenhet 5000 kwh. (Ej uppvärmning). Elpriset består av nätavgift (abonnemang och elöverföring), skatt och moms samt elhandelskostnad.

Arbetsresor

Sökande som är i behov av busskort för arbetsresor (har arbete, söker arbete eller deltar i arbetsmarknadsåtgärd) eller annan samhällsservice kan beviljas ekonomiskt bistånd till busskort/pendlarkort, om avståndet är minst 3 km mellan bostad, arbetsplats eller där samhällsservicen finns. Hänsyn ska dock tas till den sökandes ålder, fysiska hälsa, och andra omständigheter som kan påverka förmågan att förflytta sig. Om det saknas allmänna kommunikationer mellan hemmet och arbetet kan, om den sökande har tillgång till bil, milersättning utgå enligt Skatteverkets regler. I milersättningen ingår omkostnader för bilen. Exempelvis bensin, slitage, och service.

Socialtjänsten ska ta hänsyn till hur planeringen ser ut för den enskilde, till exempel hur många dagar/resor som beräknas genomföras per månad. Kostnaden för busskort jämförs sedan med vad kostnad för enkelbiljetter är och som grund kan det billigaste alternativet beviljas.

Hemförsäkring

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad för hemförsäkring som omfattar grundförsäkring, rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd.

Månadskostnaden för en hemförsäkring ska uppgå till högst 100 kr, vilket bedöms vara en kostnad som motsvarar marknadens priser för en vanlig bashemförsäkring. Hemförsäkring beviljas månadsvis vilket gör att hushåll som ansöker om mer än en månad ska uppmanas ändra till månadsbetalning.

Hälso- och sjukvård

Läkarvård och medicin

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta till exempel besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Kostnader för vård beviljas med belopp som framgår av kvitto upp till högkostnadsbelopp. Kostnader för medicin beviljas, upp till högkostnadsbelopp, med belopp som framgår av kvitto från apoteket med receptspecifikation. Vid tillfälliga hjälpbehov ska alltid möjligheten till avbetalning av medicinkostnaderna beaktas och bistånd i första hand beviljas med månadens avbetalningsbelopp. Kostnader för cytologprov samt mammografi godtas, kostnaden ingår inte i högkostnadsskyddet.

Psykoterpikostnader

Psykoterapi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd skall hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

Av dom KamR 2002 målsnr 3744–2002 framgår att rätt till ekonomiskt bistånd till psykoterpikostnad inte ansågs föreligga trots att behovet inte tillgodosågs genom hälso- och sjukvården då rätten till bistånd för hälso- och sjukvårdsinsatser är begränsade till patientavgiften.

Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi. I princip ska bistånd inte ges till denna avgift eftersom den ungefärligt motsvarar posten för matpengar. Eftersom det inte finns någon lagstadgad skyldighet för landstinget att sätta ned avgiften för personer med betalningssvårigheter kan det ändå bli nödvändigt att i vissa fall ge bistånd till den.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande skall dock uppmanas att undersöka möjligheten till reducerad avgift.

11 Bistånd till livsföring i övrigt

Livsföring i övrigt innebär allt som en person kan behöva för att uppnå en skälig levnadsnivå och som inte avser direkt försörjning. Det handlar ofta om tillfälliga eller mindre vanligt förekommande behov som till exempel hälso- och sjukvård eller hemutrustning. Biståndet ska stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv vilket kan kräva insatser utöver försörjningsstödet.

Vid bedömning av bistånd till livsföring i övrig tas hänsyn till om behovet av ekonomiskt bistånd är kortvarigt eller långvarigt. Är behovet kortvarigt görs bedömningen om den enskildes möjligheter att på egen hand bekosta behov som inte är av akut karaktär. Vid långvarigt behov av bistånd kan tidsaspekten ha en betydande del i bedömning till exempel vid behov av kompletterande hemutrustning. Det är dock den enskildes behov som ska vara avgörande i bedömningen oavsett bidragslängden.

Barnomsorg och skolbarnsomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. I första hand ska den sökande anmäla inkomständring till barnomsorgen.

Begravningskostnad

Bistånd till begravningskostnader beviljas i de fall där dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka skälig kostnad för begravning. Vid bedömning av dödsboets betalningsförmåga ska begravningskostnader gå före betalning av skulder för hyra, hushållsel, telefon, etc. Hänsyn ska tas till tillgångar i form av till exempel försäkringar. Beviljat bistånd kan återkrävas enligt kap 9 § 2 1st.

En skälig kostnad beräknas till ett belopp motsvarande 45 % av prisbasbeloppet sammanlagt. För begravning 27 %, gravsten beviljas med högst 13 % av prisbasbeloppet och förtäring med 5.

Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen.

Biståndsbehovet skall prövas utifrån följande:

- Behov av och orsak till flyttningen (för att uppnå skälig levnadsnivå, hälsa, underlätta umgänge med barn, sänkning av boendekostnad).

- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av flyttbil inklusive kostnader för bensin och försäkring. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan­de av flyttfirma. Kostnadsförslag ska inlämnas till handläggare. Särskilda skäl ska även finnas för bistånd till flyttning till annan ort i Sverige. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Sverige beviljas inte. Kostnader för adressändring, flytt av telefon och andra liknande kostnader, beviljas inte, då det inte är att anse som behövligt för att uppnå skälig levnadsnivå.

Färdtjänst

Faktisk avgift för färdtjänst skall räknas in i månadsbehovet i stället för arbetsresor. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

Glasögon eller kontaktlinser

Bistånd till glasögon kan beviljas efter uppvisande av intyg och kostnadsförslag från två optiker som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Intygen begärs från ögonläkare eller legitimerad optiker. Skälig kostnad för glasögon är de paketpris som de flesta optiker erbjuder. Riktmärket är att priset för bågarna ska vara max 1,5 % av basbeloppet. Om det finns medicinskt behov av till exempel särskild slipning eller behandling av glasen ska det framgå av intyget. Den extra kostnaden skall godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandes synfel. Kostnad för ögonlinser ska godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg. Nya glasögon beviljas endast vid ett långvarigt biståndsbehov där den sökande inte beräknas bli självförsörjande inom en sexmånadersperiod eller vid de fall där glasögon gått sönder.

Glasögonbidrag till barn

Region Örebro län har följande bidragsregler för glasögon eller kontaktlinser till barn i åldern 0–19 år. Bidraget gäller hos legitimerade optiker i Örebro län som har skrivit överenskommelse med Region Örebro län, efter recept antingen ifrån ögonklinik inom Region Örebro län eller legitimerade optiker i Örebro län. Recept för barn 0–8 år gäller i 6 månader och för barn och ungdom 9–20 år gäller i 12 månader. Glasögonbidrag betalas endast ut till vårdnadshavare som har barn i åldern 0–19 år, (det vill säga till 20-årsdagen). En förutsättning för bidrag är att barnet är folkbokförd i länet.

Identitetshandling

Kostnad för ID-kort beviljas efter en individuell prövning om det inte finns någon annan ID-handling, exempelvis körkort eller pass.

Hemtjänstavgifter

Sökanden ska inte vara i behov av försörjningsstöd på grund av hemtjänstavgiften då det finns ett förbehållsbelopp som den enskilde ska ha kvar efter betalning av skatt, hyra och hemtjänst vilket taxe- och avgiftsnämnden justeras. Vid tillfälliga behov gällande till exempel tandvårdskostnad eller kostnad för glasögon räknas hemtjänstavgift som en godtagdbar utgift i beräkning.

Hemutrustning

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning ska vid behov beviljas till personer med mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skäliga levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Bistånd till hemutrustning ska bedömas restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet krävs som regel ett hembesök.

För mer utsatta grupper måste en mer generös attityd hållas i bedömningen. Exempel på detta kan vara våldsutsatta eller familjer där en separation nyligen ägt rum. I samband med separation ska dock den sökande alltid tillvarata sina rättigheter vid bodelningen innan bistånd beviljas.

Vägledande belopp utifrån prisbasbeloppet vid ansökan om specifik utrustning:

- Vuxensäng 3 % (för bäddutrustning kan ytterligare 1 % ges)
- Barnsäng 1,5 %
- Köksbord + stolar 1,5 %
- Soffa 2 % (för soffbord kan ytterligare 0,5 % ges)
- Förvaring 1 %
- TV 3 %
- Dammsugare 1,5 %
- Städutrustning 0,5 %
- Kastruller + stekpanna 0,5 %
- Servis (tallrikar, glas mm) 0,5%

Ovanstående belopp är angivna i procent av prisbasbelopp och ska enbart ses som vägledande. En jämförelse ska alltid göras marknaden för begagnade varor och vad som finns att tillgå inom rimlig närhet till orten. Socialtjänstlagen bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet. För bistånd till hemutrustning innebär det att det inom ramen för det bistånd som beviljats är den enskildes sak att avgöra vad han/hon behöver och vart det ska inhandlas.

Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Barns behov av hemutrustning ska särskilt beaktas.
- Hemutrustning kan vara ett led i en rehabilitering.
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket? Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.
- Möjlighet att tillgodose behovet genom inköp av begagnad utrustning ska beaktas.

Akut hemutrustning

Akut hemutrustning ska vid behov beviljas personer som har tillfälligt behov av försörjningsstöd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst.

Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Akut hemutrustning beviljas för säng, lampor, köksbord, köksstolar, husgeråd städartiklar, sängutrustning och handdukar med.

Nödvändig hemutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Ska endast beviljas till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning t.ex. personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre. Nödvändig hemutrustning omfattar husgeråd, handdukar, sängutrustning, lampor, mattor, möbler till kök/sovrum/vardagsrum, städartiklar, dammsugare och TV.

Nödvändig hemutrustning kan beviljas med utgångspunkt av de vägledande belopp som framgår under rubriken "Hemutrustning". Socialtjänsten gör dock alltid en individuell bedömning jämfört med begagnatmarknaden varvid ett beviljat bistånd kan skifta beroende på när ansökan behandlas och hur begagnatmarknaden ser ut.

Smartphone, dator och internetuppkoppling

Socialstyrelsens allmänna råd anger inte att det krävs en dator för att uppnå en skälig levnadsnivå. I ett avgörande från 2018 slog en kammarrättsdom fast att en sökande inte hade rätt till bistånd för dator eftersom sökanden redan ägde en smartphone som kunde uppfylla samma behov, 2018-12-11, mål nr 3255–18. En smartphone bedöms därmed kunna tillgodose behovet. Andra förutsättningar beaktas också vid bedömningar av ansökan om en smartphone eller dator, till exempel närhet till kommunens bibliotek eller andra allmänna platser med fri tillgång till digitala verktyg som dator samt internetuppkoppling.

Internetuppkoppling som omfattar ett basutbud beviljas med max 100 kr per månad. Kammarrätten, målnr 2020–4224, fastslår att det för enskild numera som regel finns ett behov av internet i hemmet för att effektivt kunna ta del av samhällslivet, söka arbete, ha kontakt med myndigheter samt uträtta bankärenden. Någon obegränsad tillgång till surf på internet kan dock inte anses ingå inom ramen för detta behov. Den mängd datatrafik som går åt till den användning som ingår i begreppet skälig levnadsnivå får som regel bedömas vara begränsad och den enskildes behov bör i de flesta fall kunna tillgodoses genom mobilsurf. Det finns flertalet operatörer som erbjuder mobilsurf om 2–5 GB till en månadskostnad om 100 kr eller lägre.

Juridiska kostnader och stämpelavgifter

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättsskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller till exempel familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader ska endast beviljas om det finns särskilda skäl, till exempel att det av sociala skäl är viktigt att en person får behålla sin bostad. Vid individuell bedömning om rätten till ekonomiskt bistånd för advokatkostnad ska ett barnperspektiv beaktas.

Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för enskilda fall, exempelvis om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Huvudregeln är att kläder och skor ingår i normen och beviljas därmed inte utöver. Det ska dock göras en individuell prövning om det föreligger starka medicinska eller andra sociala skäl för att bevilja bidrag utöver norm. Tillfälligt behov av kläder och skor i samband med till exempel graviditet, begravning eller frigivning från anstalt kan beviljas i vissa fall.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag ska beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom överskådlig tid förväntas kunna få ny bostad. Vad som är överskådlig tid måste avgöras från fall till fall. Kostnaden skall vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet med magasineringsfirman.

Vid bedömningen ska följande beaktas:

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning.
- Bohagets innehåll och skick.
- Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

Resor

Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte. Undantag kan göras för barnfamiljer som haft behov av bistånd minst ett år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov ska göras av socialsekreterare som har god kännedom om familjen.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa, inom Sverige, om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas partner, förälder, barn, syskon, mor- och farföräldrar och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till, det billigaste färdssättet.

Resor övriga skäl

Bistånd kan beviljas för barns skolresor, lägerverksamhet eller kolonivistelse utan att det finns särskilda sociala skäl. Rimligheten i biståndsnivån skall prövas i varje enskilt fall. Kostnaden skall vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Sjukresor

Bistånd till egenavgiften för resor till och från läkare beviljas.

Umgängesresor

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna skall betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Barnperspektivet behöver särskilt beaktas i bedömning av umgängesresor.

Behovsprövningen skall innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar

- Skäligheten av kostnaden för resan.

Skulder

Bistånd till skulder som böter, avbetalning på studielån eller banklån, skulder till Försäkringskassan, kontokortsskulder, privata skulder, skatteskuld med mera beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av skulder inte har kontroll över sin ekonomi ska erbjudande om hjälp av budget- och skuldrådgivare ges. Socialtjänsten arbetar också löpande under pågående ärenden inom ekonomiskt bistånd med att stötta den enskilde i dennes ekonomiska situation.

Hyresskulder och elskulder

Vid hyresskulder arbetar socialtjänsten förebyggande när skulder förfaller till inkassobolag och att inkassobolagen underrättar socialtjänsten om skulden. Den enskilde får ett informationsbrev via post om att socialtjänsten fått en underrättelse och om hur man kan söka hjälp via kommunen. Som regel beviljas inte skulder som avser hyror eller el, men en individuell bedömning görs i varje enskilt fall. Socialtjänsten tar hänsyn till faktorer så som barnperspektiv och psykiska funktionsnedsättningar i dessa bedömningar.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid (minst 6 månader) haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning, om det finns äldre syskon ska hänsyn tas till den faktiska möjligheten att återanvända dessa kläder. Bistånd till spädbarnsutrustning beviljas med högst 9,5 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning, skötbädd med tillbehör, bärsele, utrustning för bad samt begagnad barnvagn. Socialtjänsten gör alltid en individuell bedömning och jämför med begagnatmarknaden för den utrustning som inte av hygieniska skäl anses behöva vara nya. Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

Tandvård

Akut tandvård

Med akut tandvård avses lindrande behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt lagning av protes. Dessa är behandlingar som oftast måste utföras omedelbart. Akut tandvård får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det skall av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att tandvården var akut.

Nödvändig tandvård

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under lång tid (minst 6 mån) haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid (de närmsta 6 månaderna) förväntas öka sina inkomster. Kostnaden för tandläkarnas undersökningar i samband med kostnadsförslagen ska inkluderas i biståndet men inte kostnaden för uteblivna besök.

Förutom tidigare nämnda kriterier ska följande beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Förtroendetandläkare ska generellt konsulteras vid ansökningar om planerad tandvård. Socialsekreterare samråder dock med teamledare innan en bedömning skickas till förtroendetandläkare då det i vissa enskilda fall kan anses vara icke nödvändigt med en sådan bedömning. Exempelvis om de underlag socialtjänsten har bedöms vara tillräckliga eller om kostnaden för en bedömning av förtroendetandläkare överstiger kostnaden för den planerade tandvården.

Om tandvården pågår under längre tid än en månad, ska tandvårdskostnad ingå i den månatliga beräkningen som en godtagbar utgift. Tandvårdskostnaden beviljas månadsvis mot uppvisande av kvitto på betald tandvård beviljad månaden före.

Om den sökande har avdrag från Kronofogdemyndigheten (KFM) ska personen hänvisas att söka anstånd hos dem. Anstånd kan beviljas av KFM till större tandvårdskostnader.

Underhållsstöd

Kostnad för underhållsstöd beviljas inte. Sökande hänvisas till Försäkringskassan för ansökan om anstånd.

Tekniska hjälpmedel

Bistånd kan beviljas efter ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som till exempel hörapparat, batterier, med mera om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller Försäkringskassan.

12 Särskilda grupper av sökande

Personer med skadligt bruk och beroende

Personer som på grund av skadligt bruk och beroende inte bedöms kunna klara av att försörja sig själva skall erbjudas hjälp från socialtjänsten. Socialtjänsten kan i samråd med den enskilde ställa krav på att den enskilde ska ta hjälp för sitt skadliga bruk och beroende för att närma sig arbetsmarknaden och därmed bidra till sin egen försörjning. Vid deltagande i ett arbetsmarknadsprogram så kan socialtjänsten efter samtycke med den enskilde överenskomma om att regelbundet lämna utandningsprov och/eller urinprov. Personer med påvisbart pågående skadligt bruk och beroende kan få sitt försörjningsstöd utbetalt i form av rekvisitioner om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

Socialtjänsten ska inte bidra till ett skadligt bruk och beroende varvid socialtjänsten kan bedöma att reducera riksnormen till matnorm i beräkning. Individuella bedömningar görs huruvida en sådan åtgärd är lämplig i förhållande till andra faktorer som föreligger samt till aktuell rättspraxis.

Arbetslösa

Om den enskilde är arbetslös, kan socialnämnden enligt förarbetena till socialtjänstlagen kräva att hen står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete. Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär att den som är arbetslös ska vara anmäld på arbetsförmedlingen, vara aktivt arbetssökande och vara beredd att ta anvisade arbeten även utanför ens yrkesområde. I detta krav ingår även att den enskilde deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder till exempel arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder enligt 12 kap. 4 § SoL. Även grundutbildning i svenska och så kallade arbetssökarverksamheter räknas hit. Kravet gäller i första hand heltidsarbete men avser allt lämpligt arbete – även deltidsarbete. Socialtjänsten kan kräva att en biståndssökande som arbetar deltid ska ta ett heltidsarbete, om det är möjligt att få. Det gäller även för deltidsarbetande föräldrar, som minskat sin arbetstid med stöd av 7 § föräldraledighetslagen. Den enskilde har med andra ord inte rätt att avstå från att arbeta heltid och kompensera inkomstbortfallet med ekonomiskt bistånd.

Detta ska ses som huvudprinciper, inte som generella krav som kan ställas på alla biståndssökande i alla situationer. Socialtjänsten måste alltid göra en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Denna bedömning ska även ske utifrån en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation.

Socialtjänsten ska verka för att den arbetslöse aktiverar sina egna resurser. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. Den arbetssökande måste acceptera ett arbete på annan ort, för att bedömas som aktivt arbetssökande. Social hänsyn ska dock tas till vilka effekter en flytt kan ha för familjens barn. Om det inte finns några särskilda skäl för undantag är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för en avstängning från ersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Den arbetslöse är berättigad till försörjningsstöd från och med den dagen då rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Socialtjänstens ansvar i en akut nödsituation får dock inte glömmas bort.

Bistånd vid avstängning från arbetslöshetsersättning

Den som på egen begäran slutar ett arbete blir avstängd från ersättning under 45 ersättningsdagar. Denna avstängning går utöver den vanliga karens på 5 dagar som alla har i arbetslöshetsförsäkringen. För sökande som utan synnerliga skäl sagt upp sig så finns generellt ingen rätt till ekonomiskt bistånd för att kompensera upp inkomstbortfallet som blir en konsekvens av avstängningen. Vid prövning av rätt till försörjningsstöd kan ändå ibland hänsyn tas till orsaken till uppsägningen. Sökanden ska alltid uppmanas försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd.

Avdrag vid ogiltig frånvaro från kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap. 5 § SoL

Om den sökande utan godtagbart skäl avböjer eller har ogiltig frånvaro från kompetenshöjande verksamhet kan försörjningsstöd avslås helt eller delvis.

Avdrag räknas ut genom att normen räknas för ensamstående eller sambo, delas med 21 (som i arbetsdagar) och multipliceras med antal frånvarodagar. I normen räknas uppehälle och hushållskostnader. I de fall där det förekommer barn räknas normen endast utifrån de vuxna.

Våld i nära relation

Socialtjänsten ska alltid uppmärksamma förekomst av våld i nära relationer när en person är aktuell för insatser kopplade till skadligt bruk och beroende. Våld i nära relation förekommer i alla åldrar, men vissa grupper kan vara särskilt utsatta, exempelvis äldre personer eller personer med funktionsnedsättning. Våldet kan ta olika uttryck, såsom bristande hjälp med mat, medicin eller hygien, eller manipulation av omgivningen så att den enskilde inte kan orientera sig eller riskerar att skadas. Handläggare ska ta upp frågan om våld under möten, hembesök eller vårdplanering. Vid misstanke om våld ska alltid en individuell bedömning göras om kartläggning av våldet ska genomföras, i samråd med den

enskilde. Vid behov ska handläggaren följa rutiner för stöd och skydd, inklusive kontakt med barnhandläggare, polis eller andra myndigheter, samt dokumentera åtgärder och bedömningar.

Egna företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall kan den sökande genom att avregistrera firman hos patent- och registreringsverket ställa sig till arbetsmarknadens förfogande och skriva in sig på arbetsförmedlingen samt bli berättigad till ekonomiskt bistånd.

Undantag kan göras i följande fall:

- Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), detta gäller endast i ett avvecklingsskede. Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.
- Sökande med fria yrken (konstnärer, författare, artister, frilans etc.) har ofta F-Skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa, dvs. de skall vara inskrivna på arbetsförmedlingen och söka alla tillgängliga lämpliga arbeten.

EU-medborgare

För EU/EES-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem. Bestämmelser om EU-medborgare återfinns i stället i utlänningsförordningen som reglerar EU/EES-medborgares rätt att vistas i landet. En person som är medborgare i ett EU-land och som tar anställning i ett annat EU-land ska få uppehållstillstånd för minst fem år. Detta förutsätter att en arbetstagare kan visa att hen kan försörja sig genom bevis om anställning. Om arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. Det gäller även arbetstagarens familjemedlemmar om personen är beroende av den anställda för sitt underhåll. Familjemedlemmar som omfattas är make/maka, deras barn som är under 21 år och över 21 år som för sin försörjning är beroende av föräldrarna samt släktingar i närmast föregående led till arbetstagaren och hens maka som är beroende av dem.

Rätten att vistas i Sverige omfattar även studerande, pensionärer och andra icke yrkesverksamma personer som är EU-medborgare under förutsättning att de kan visa att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet samt att de har en

heltäckande sjukförsäkring. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges. För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där hen tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

Utom europeiska medborgare

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Asylsökande skall alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska kunna uppvisa följande:

- Beslut om uppehålls- och arbetstillstånd
- Om tidigare tillstånd gått ut, bevis på inlämnad ansökan om förnyat uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan. Student ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, till exempel en akut nödsituation. Uppehållstillståndet har beviljats under förutsättning att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Glappetersättning

De initiala kostnader, glappersättningen, som uppstår innan den nyanlände får sitt personnummer, som är en förutsättning för att ovanstående ska kunna komma i gång, ansvarar socialtjänsten för. Detta innebär att, om den nyanlände ej kan

ordna sin försörjning på annat sätt, behöver denne ansöka om ekonomiskt bistånd enligt gällande lag samt i enlighet med kommunens gällande riktlinjer.

Pass & svenskt medborgarskap

Kostnad för pass och svenskt medborgarskap beviljas inte då det inte bedöms ingå i begreppet skälig levnadsnivå.

En utländsk medborgare får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistas i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt utlänningsförordningen kap 6 kap §§ 1 och 2.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Inskrivna på institution

Fickpengar ska beviljas vid vistelse på behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är ett reducerat försörjningsstöd där följande poster ingår: Lek och fritid, hälsa och hygien, kläder och skor, tidningar och telefon.

Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter. Fickpengar till barn skall inte beviljas då föräldern har barnbidrag.

Bistånd beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse. Ovanstående kostnader samt ekonomiskt bistånd i övrigt som kan uppstå under behandlingstiden till exempel bistånd till tandvård, glasögon etc. kan beviljas efter vanlig biståndsprövning.

Kostnader för bostad

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i det reducerade försörjningsstödet.

Dessa kostnader är:

- Hyra eller eventuellt magasinering av möbler
- Hushållsel, abonnemangskostnad
- Hemförsäkring

Rätt psykiatrisk vård

För personer dömda till rättspsykiatrisk vård har landstinget ansvar och inte kriminalvården vilket innebär att personen som vårdas har rätt till fickpengar enligt samma beräkningsgrunder som en person som vistas på institution.

Personen får dessutom betala en vårdavgift som beräknas som en godtagbar kostnad.

Inskrivna för kriminalvård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvården svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 12 kap 1 § SoL på folkbokföringskommuner under en övergångsperiod (se 29 § 3 SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca en månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Tandvård

Kriminalvården ska stå för kostnader för akut tandvård och kan även bevilja nödvändig tandvård för de som varit intagna 24 månader eller mer.

Glasögon

Tillgodoses av Kriminalvården.

Kläder

Tillgodoses av Kriminalvården.

A-kassa och fackavgift

För de som är intagna på anstalt kortare tid än sex månader kan kostnad för fackförening och arbetslöshetskassa beviljas.

Umgängeskostnad och umgängesresa

Kostnad för umgängeskostnad och umgängesresa kan beviljas de som är intagna på anstalt efter ekonomisk prövning.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – så kallad fotboja

Det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och rätten till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten skiljer sig åt mellan dessa.

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff, dels som ett led i frigivningsförberedelserna. Personer som dömts till sammanlagt högst tre månaders fängelse kan ansöka om intensivövervakning som ett alternativ till fängelse. Grundtanken är att personer vid korta straff ska kunna fortsätta arbeta, studera eller delta i rehabiliterande verksamhet. Den dömda jämföras med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från a-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personer rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Personer som avtjänar fängelsestraff i lägst två år kan som ett led i frigivningsförberedelserna ansöka om verkställighet utanför anstalt med intensivövervakning med fotboja i form av utsluss, i slutet av intensivövervakningen. Dessa personer är då fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Unga vuxna 18–24 år

Unga vuxna, mellan 18–24 år som har behov av ekonomiskt bistånd ska snabbt rustas för att ges möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Unga vuxnas behov av ekonomiskt bistånd ligger nära kopplat till arbetslöshet. Unga vuxna som varken studerar eller arbetar löper ökad risk att hamna utanför arbetsmarknaden, även på lång sikt (Socialstyrelsen, 2017, s. 14). Arbetet med unga vuxna ska därför anpassas efter de individuella förutsättningar som föreligger för att personen ska kunna introduceras till arbetsmarknaden eller till fortsatta studier. Vid upprättande av planering med en person som tillhör gruppen ska socialsekreteraren utgå från de behov som föreligger hos den unge, och kravställan ska anpassas utifrån individens ålder och förmågor. Det kan därför vara lämpligt att vara behjälplig i introduktionen och kontakten med andra myndigheter eller verksamheter, till skillnad från vuxna där den enskilde själv tar dessa kontakter.

Vid de situationer där det bedöms lämpligt, ska den enskilde hänvisas till KAA, det kommunala aktivitetsansvaret där den enskilde kan få råd och vägledning till

fortsatta studier eller arbete mot en praktikplats.

Studerande

Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium

Föräldrarna har försörjningsskyldighet enligt föräldrabalken för ungdomar som går i skolan till dess barnet fyller tjugooett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning. Gör barnet ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet faktiskt återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under till exempel sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. En avbruten skolgång anses återupptagen när barnet faktiskt har påbörjat skolgången igen, eller skulle ha gjort det om inte omständigheter som han eller hon inte kunnat råda över till exempel sjukdom, kommit emellan. Det är först då – och inte till exempel vid tidpunkten för ett antagningsbesked som behovet av underhåll uppstår. I de fall föräldrarna har försörjningsplikt skall ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll. Sådana skäl kan vara att den unge behöver extra stöd eller att den unge flyttat till eget boende i samråd med socialtjänsten.

Vuxenstuderande på grundskolenivå – endast arbetsmarknadsskäl

Grundskolenivå avser studier till och med årskurs 9. Försörjningsstöd kan beviljas arbetslösa som påbörjar studier på grundskolenivå, samråd med handläggare ska ske. Möjligheten att få statliga bidrag, bidragsdelen i studiemedel eller aktivitetsstöd skall undersökas. Samråd ska ske med arbetsförmedling för samordning av insatserna.

Vuxenstuderande på gymnasienivå

Det svenska studiestödet består från av studiemedel, det vill säga lån och bidrag för studier. Försörjningsstöd som komplettering till övriga statliga bidrag bör beviljas för arbetslösa om det är av vikt för att hen ska ha möjlighet att få arbete. För övriga vuxenstuderande på gymnasienivå är huvudregeln att de ska försörja sig genom de statliga studiestödsformer som finns.

En individuell behovsprövning kan dock ske och undantag kan till exempel göras i följande fall:

- Studierna ingår i en rehabilitering
- Studierna utgör påbyggnad till SFI eller introduktionskurs för invandrare

- Personer som är under 20 år och som inte får studiemedel. Bidragsdelen av studiemedel, etc. ska alltid sökas.

Studier på högskolenivå

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier. Undantag kan göras för en akut nödsituation då reducerat försörjningsstöd kan beviljas.

Kurslitteratur

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ska även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial ingå i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Examenskläder

För en familj eller ensamboende ungdom som haft ett långvarigt biståndsbehov kan ekonomiskt bistånd beviljas för extra utlägg i samband med studentexamen med två klädnormer.

Personer med skyddad identitet/skyddad adress

Då en person har skyddad identitet och/eller skyddad adress kan hen välja att få sin post förmedlad vid förmedlingsuppdrag eller ordna med ett fingerat namn till exempel Anna Johansson, och få posten skickad till sin egen adress under det namnet. Då står namnet Anna Johansson på dörren i stället för sitt riktiga namn. Om personen vill att post skickas genom förmedlingsuppdrag läggs personens post i ett vanligt kuvert med personnummer på, detta kuvert läggs sedan i ett annat kuvert med förmedlaruppdragsadress. Se länk nedan för information:

Kom ihåg att registrera om skyddad identitet och/eller adress i Procapita genom att fylla i knappen sekretessmarkering.

Personer 66 år och äldre

Personer 66 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället.

Äldreförsörjningsstödet riktas till personer med ingen eller låg pension som är bosatta i Sverige för att de skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå.

Äldreförsörjningsstöd kan betalas ut från och med den månad en person fyller 66 år. Personer som är aktuella för ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd ska i god tid uppmanas att lämna in ansökan till pensionsmyndigheten.

Äldreförsörjningsstödet beviljas inte retroaktivt. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan på beslut hos pensionsmyndigheten ska bidraget återsökas.

Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet skall tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom Försäkringskassan.

13 Bidragsfusk

Polisanmälan ska göras vid misstanke om brott enligt bidragsbrottslagen om det finns välgrundad anledning att anta att brott begåtts. Detta är en förutsättning för att straffbestämmelserna ska få avsedd effekt på efterlevnaden av reglerna om förmåner inom välfärdssystemen.

Undantag från anmälningsplikten får göras när misstanken avser grov oäktsamhet:

- När den enskilde före utbetalningen av biståndet på eget initiativ vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut kan fattas. Detta innebär att den enskilde ska ha gjort rättelsen innan han eller hon får kännedom om att socialnämnden misstänker brott mot bidragsbrottslagen.
- När det är fråga om grov oäktsamhet (vårdslöst bidragsbrott) men det är mindre allvarligt och därför inte kan förväntas medföra ett straffansvar. Exempel på mindre allvarlig grov oäktsamhet är när det gäller låga belopp samt då det är liten risk att en felaktig utbetalning sker.

Undantagen från anmälningsplikten gäller inte om misstanken avser att uppsåt fanns (Bidragsbrottslagen 2 §).

Enligt 6 § Lagen om Bidragsbrott ska kommun anmäla till polismyndighet om det kan misstänkas föreligga ett brott begånget enligt bidragsbrottslagen.

Bestämmelsen innebär en skyldighet för den myndigheten som omfattas av lagen att göra en polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott. Det är alltså inte möjligt att avstå från en anmälan t.ex. på grund av att andra sanktioner drabbar den enskilde eller på grund av en social hänsyn.

Vid bedömningen av om en anmälan ska göras har myndigheten preliminärt att bedöma om det föreligger uppsåt eller grov oäktsamhet. En anmälan ska göras när det finns en välgrundad anledning att anta att brott har begåtts. Någon värdering av om den bevisning som finns är tillräcklig för lagföring ska ej göras av den anmälade myndigheten.

14 Referenser

Lagar och förordningar

Dataskyddsförordningen (EU) 2016/679 (GDPR).

Förvaltningslagen (2017:900)

Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Socialtjänstlagen (2025:400)

Utlänningslagen (2005:716)

Föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsen. *Föreskrifter och allmänna råd för socialtjänsten*

Handböcker och vägledningar

Socialstyrelsen. *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*

Socialstyrelsen. *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten*

Praxis

Kammarrätten i Göteborg. (2002). *Mål nr 3744-2002*.

Myndighetskällor och offentliga aktörer

Arbetsförmedlingen. *Riktlinjer och information till arbetssökande*

Försäkringskassan. *Vägledning och regler om ersättningar inom socialförsäkringen*

Kronofogden. *Information om skuldsanering, indrivning och anstånd*

Migrationsverket. *Regler och riktlinjer för mottagande av asylsökande och rätt till bistånd*

Kommunala styrdokument

Lekebergs kommun. *Socialnämndens delegationsordning*

Lekebergs kommun. *Klagomålshantering – Hjälp oss att bli bättre*. Lekebergs kommun.

Lekebergs kommun. *Lokala rutiner för samverkan och handläggning inom individ- och familjeomsorgen och AMI*